

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Edita Jelínková

Odkaz v současném dědickém právu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 13. 3. 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 108 620 znaků včetně mezer.

.....

Edita Jelínková

V Praze dne 13. 3. 2018

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, doc. JUDr. Ph.Dr. Davidu Elischerovi, Ph. D., za jeho rady a nápomoc při její tvorbě.

V neposlední řadě bych chtěla také poděkovat své rodině a přátelům za jejich pevné nervy a podporu během sepisování této diplomové práce.

V Praze dne 12. 3. 2018

Obsah

Úvod.....	1
1. Historická východiska pro současnou právní úpravu odkazu.....	3
1.1. Římské právo.....	3
1.2. Porovnání Všeobecného občanského zákoníku (ABGB) s Osnovou z roku 1937.....	5
1.3. Občanské zákoníky z roku 1950 a 1964.....	11
1.4. Důvody návratu odkazu do současného dědického práva.....	13
2. Odkaz v zákoně č. 89/2012, občanském zákoníku.....	15
2.1. Pojmosloví.....	15
2.2. Podmínky platného zřízení odkazu.....	17
2.3. Odkazovník není dědicem.....	20
2.4. Odkaz a darování pro případ smrti.....	23
2.5. Předmět odkazu.....	26
2.5.1. Odkaz věci určitého druhu.....	27
2.5.2. Odkaz určité věci.....	29
2.5.3. Odkaz pohledávky.....	31
2.6. Obtížení odkazem.....	33
2.6.1. Ochrana dědiců.....	34
2.6.2. Právo dědice vyhradivšího si soupis.....	37
2.7. Pododkaz.....	40
2.8. Odvolání odkazu.....	41
2.9. Nabytí odkazu.....	43
2.9.1. Právo odkazovníka na zajištění.....	44
2.9.2. Uvolněný odkaz.....	45
2.10. Vybrané problémy současné právní úpravy.....	47
Závěr.....	51
Seznam zkratk.....	55
Seznam použitých zdrojů.....	57
Abstrakt.....	63
Abstract.....	65

Úvod

Cílem předkládané diplomové práce je analýza institutu odkazu, znám také pod pojmem legát¹ v současném dědickém právu. V době sepisování diplomové práce již uběhly čtyři roky od nabytí účinnosti nové právní úpravy soukromého práva. Dědické právo v rámci této rekodifikace prošlo mnohými změnami, které lze s odstupem času hodnotit komplexněji a s určitým nadhledem.

Navrácení tradičního institutu odkazu do právní úpravy dědického práva patří mezi změny vítané a pozornosti zcela jistě hodné. Právě v dnešní době aktuálnost tématu odkazu, potažmo informovaného využití institutů dědického práva vzrůstá, a to především z důvodu viditelnější snahy veřejnosti se angažovat v rozhodování ohledně nakládání se svým majetkem pro případ úmrtí. Právě informovanost veřejnosti ohledně institutu odkazu a především jeho praktického využití je zatím bohužel stále nedostatečná a neodpovídá potenciálu, který odkaz má v případech majetkového uspořádání zůstavitele pro případ smrti.

Odkaz přináší nové praktické možnosti nakládání se jměním za života zůstavitele, od odkázání drobného předmětu sousedovi po odkázání umělecké sbírky nezměrné hodnoty galerii či muzeu. Možnost takto zásadně učinit aniž by soused, galerie, či muzeum byli ustanoveni za dědice, a tím vystaveni dědickému řízení a možným peripetiím s ním spojených. Institut odkazu lze vnímat jako další krok k rozšiřování autonomie vůle zůstavitele, které je přisuzována zvláštní důležitost. Tento krok lze bezpochyby považovat za jeden z hlavních důvodů pro znovuzavedení odkazu do naší právní úpravy.

Diplomová práce se věnuje především platné právní úpravě, nicméně vzhledem k bohaté historii a původu institutu odkazu považuji za nutné zmínit i historický kontext, ze kterého současná právní úprava odkazu významně čerpala a která je proto esenciální pro pochopení současné právní úpravy. Z toho důvodu se první část práce stručně, ale věcně zaměřuje na historická východiska právní úpravy odkazu, kdy je především kladen důraz na porovnání dvou nejvýznamnějších inspiračních zdrojů pro OZ, tedy Všeobecného občanského zákoníku neboli ABGB a nerealizovaného Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Dále první část

¹ Neboli latinsky legatum

nastiňuje hlavní důvody pro návrat odkazu do současné právní úpravy, které poté budou v rámci výkladu v části druhé detailněji rozebrány.

Druhá část diplomové práce je směřována v kurzu současné právní úpravy a její analýzy. Analýzu jednotlivých částí právní úpravy následuje v mnohých případech zhodnocení této úpravy založené na názorech odborné veřejnosti či na subjektivních zjištěních autora.

V rámci zachování rozsahu a kvality si práce neklade za cíl pokrýt celou právní úpravu odkazu komplexně a do nejhlubšího detailu, ale spíše se zaměřuje na výklad jednotlivých částí právní úpravy, její východiska a konečné zhodnocení doprovázené příklady či zamyšlením nad vybranými problémy současné právní úpravy. Značnou výhodou pro zhodnocení právní úpravy odkazu, která bude reflektována, je dle autora časový odstup od nabytí účinnosti právní úpravy a sepisování předkládané diplomové práce. Výklad je strukturován dle systematiky OZ pouze s ojedinělými změnami, tak aby zde byla zachována návaznost na jednotlivé kapitoly a integrita textu.

1. Historická východiska pro současnou právní úpravu odkazu

1.1. Římské právo

Římské právo, jako vyvíjející se komplexní právní systém, nabízelo ve středověké Římské říši velmi sofistikovanou právní úpravu pokrývající většinu životních situací tehdejší společnosti. Není tedy divu, že vliv římského práva zasahuje i do soudobé právní úpravy většiny států Evropy. Římské právo institutu odkazu dalo základy, v souladu s nimiž se odkaz vyvíjel po dlouhá staletí, až našel uplatnění v soudobých právních předpisech v nejmodernějších právních systémech v Evropě.

Římské právo, zjednodušeně řečeno, rozeznávalo dvě formy odkazu: legát neboli latinsky *legatum* a fideikomis neboli latinsky *fideicomisum*. Hlavní rozdíly, které odlišovaly tyto dvě formy odkazů, spočívaly ve formálnosti zřízení odkazů a dále také v předmětu odkazu, který mohl zůstavitel odkázat. Odkazem zůstavitel ustanovil *obtěženého odkazem (oneratus) a odkazovníka (legatarius), tedy komu má odkaz připadnout, mluví se také někdy o poctěném (honoratus)*²

První z forem odkazu *legatum* je označováno jako odkaz civilního práva. Tento typ odkazu se vyznačoval přísnou formálností a mohl být nařízen pouze v testamentu, později i v dovětku. Mezi nejvýznamnější civilní odkazy můžeme bez pochyby zařadit tzv. *legát vindikační*³, kterým zůstavitel mohl za přísných podmínek odkázat předmět ze svého majetku, který nadto musel mít v *kviritském vlastnictví*⁴. Druhým odkazem civilního práva, který rozeznáváme je *legát damnační*⁵. Damnační legát se od vindikačního legátu liší především tím, že předmětem damnačního legátu mohla být i věc v tzv. *bonitárním vlastnictví*⁶. Další výhodou oproti vindikačnímu legátu byla menší formálnost zřízení damnačního legátu, jež spočívala v slovní formě zřízení odkazu. Nicméně stále vindikační legát poskytoval oproti damnačnímu výhody.

² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 304

³ Legatum per vindikacionem

⁴ *Dominium ex iure Quiritium*, neboli civilní vlastnictví, jehož subjektem mohl být jen římský občan a vyznačovalo se vysokou mírou ochrany, v jejímž rámci se využívala například revindikační žaloba dle KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 158

⁵ Legatum per damnacionem

⁶ Z důvodu potřeby ochrany i jiného majetku než pouze majetku vlastněného římskými občany se postupem času vyvíjí bonitární vlastnictví, které umožňuje cizincům a peregriinům efektivně chránit jejich majetek dle KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 159

A to především v postavení samotného odkazovníka, kdy damnačním legátem odkazovník získal vůči dědici obligační nárok na vydání předmětu odkazu, na druhé straně vindikačním legátem se odkazovník stal vlastníkem odkázaného předmětu v okamžiku, kdy dědic nabyl dědictví.⁷

Právě formálnost zřízení vinikačního odkazu, a tím daná nepružnost jeho zřízení a nemožnosti odkázat určité věci nakonec vedly k tomu, že damnační legát získal prim a postupem času pomalu vytlačoval vindikační legát.

Římské právo rozeznávalo mimo výše uvedené odkazy, také „legatum sinendi modo“ a odkaz percepční, neboli legatum per perceptionem. Vyznačovaly se drobnými odchylkami od vindikačního a damnačního legatu a jejich zřizování bylo pouhým zlomkem v „produkcii“ odkazů v římském právu.

Zde se dostáváme k druhé formě odkazu, k již zmíněným fideikomisům, jež nejpodstatněji odlišovala od samotných legátů naprostá neformálnost jejich zřizování. Fideikomisy jsou jednoduše řečeno „prosby“ zůstavitele vůči komukoliv, kdo měl z dědictví nějaký profit, aby přání zůstavitele vyslyšel. To, zda tak učinil, záleželo na morálních vlastnostech této obtížené osoby. Fideikomisy nebylo z počátku možné vynutit státní mocí, zvrát v tomto ohledu přinesl až počátek principátu⁸, kdy bylo zcela jasné, že fideikomisy se stávají oblíbenější a užívanější, a existuje tedy potřeba pro jejich ochranu. Tento zvrát vymazal jeden z rozdílů, které měly mezi sebou damnační legát a fideikomis, a tím nastala doba sblížení fideikomisů a odkazů, které bylo dokonáno zákoníkem Corpus iuris civilis, kdy tento oba instituty shodně označil za legatum.

⁷ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 305

⁸ Císařská vláda v Antickém Římě v letech 284 až 305.

1.2. Porovnání Všeobecného občanského zákoníku (ABGB) s Osnovou z roku 1937

Všeobecný občanský zákoník nabyt účinnosti dne 1. ledna 1812⁹. Tento obsahoval 1502 paragrafů o právu k věcem, dědickému právu a právu závazkovému se věnoval celý díl druhý. OZO představuje zcela unikátní a „*dominantní předpis celé moderní české právní historie*“¹⁰, který upravoval právní vztahy na našem území až do roku 1950, kdy jej nahradil zákoník z roku 1950, nazývaný také jako Střední zákoník, o kterém budeme hovořit blíže v další kapitole. OZO ve svých úvodních ustanoveních proklamoval „*přirozený smysl zákona a „přirozená právní základní pravidla“ a dále přiznával člověku „vrozená již rozumem poznatelná práva*“¹¹. Tímto byl významným a unikátním a předpověděl směr, kterým se bude ubírat myšlení budoucí generace s její touhou po svobodě a s ní spojených právech.

Právo dědické v OZO bylo propracovaným systémem, čerpajícím inspiraci především z práva římského, nicméně již za první republiky se objevila snaha celé OZO modernizovat, a tak dojít k obecné unifikaci občanského práva, a tedy dědického práva nevyjímaje. OZO se věnovalo úpravě odkazu § 647 až 694, lze tedy konstatovat, že úprava byla rozsáhlá a komplexní. Přípravovaný nový občanský zákoník, nazývaný později také jako Osnova z roku 1937¹² neměla institut odkazu v úmyslu podrobovat zásadním změnám, nicméně tyto navrhované sloužily jako inspirace pro zákonodárce při vytváření úpravy odkazu v OZ, z tohoto důvodu je nelze pominout při výkladu současné podoby odkazu.¹³ Osnova 1937 upravuje odkazy v svých § 466 až 510, tedy rozsah úpravy skoro shodný jako u OZO. Za vhodné považuji porovnat rozdíly v úpravě, které byly dále recipovány do současné právní úpravy a tímto mají vliv i na její výklad. Pokud si obě znění těchto dvou předpisů položíme vedle sebe a začneme zkoumat rozdíly, první co pravděpodobně neunikne naší pozornosti, je rozdíl v úvodním ustanovení ohledně platnosti odkazu. V § 647 OZO je stanoveno, že k platnosti odkazu je nutno, aby byl platným posledním pořízením zůstavěn *způsobilým zůstavitelem* osobě, která je způsobilá dědit. Naproti tomu

⁹ Byl vyhlášen císařem Františkem I. patentem č. 946/1811 J.G.S.

¹⁰ VOJÁČEK, L. SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 444

¹¹ MALÝ, K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 197

¹² Neboli vládní návrh zákona o občanského zákoníku (z roku 1937), který byl projednáván i parlamentem, viz 94. Schůze PSP ze dne 22. 4. 1937, Dostupné online na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/094schuz/s094001.htm>

¹³ Intence nezasahovat příliš do úpravy OZO je patrná ze znění Vládního návrhu zákona z roku 1937 i z jeho důvodové zprávy, která se změnami skoro nezabývá, viz důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku z roku 1937, dostupné online na http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_01.htm

Osnova 1937 požaduje pro platný odkaz pouze, aby byl zůstaven osobě, která je způsobilá dědit, a aby se tak stalo platným posledním pořízením. Očividným rozdílem je tedy způsobilost zůstavitele k zřízení odkazu. S tímto rozdílem a výběrem jedné z těchto „variant“¹⁴ se potýkal i OZ, který se v tomto případě přiklonil k OZO, a tuto úpravu v § 1595 převzal, nicméně ne zcela bezvýjimečně, protože zde zakotvil možnost pro nezpůsobilé zůstavitele pořizovat alespoň částečně. Blíže se této problematice věnuje kapitola „Podmínky platného zřízení odkazu“.

Méně znatelný rozdíl lze vyzorovat mezi ustanovením §651 OZO a § 471 Osnovy 1937, kdy v Osnově 1937 se nově připouští, že odkaz může být zřízen i neurčitě na účely dobročinné a podobné a že rozhodovat o rozdělení odkazu na tyto účely může jak dědic, tak třetí osoba dle přání zůstavitele. Tuto změnu s menší úpravou vzal za své v § 1600 i OZ.

Při pohledu na § 472 Osnovy 1937 lze pozorovat změnu v terminologii, kterou OZO používá odlišně, a to u pojmu „náhradnictví“, které OZO označuje v § 652 jako „obecné a svěřenecké nástupnictví“ a Osnova z roku 1937 je dělí na „náhradnictví“ a „svěřenské nástupnictví“. Novou terminologii převzal i OZ. Avšak tyto pojmy jsou si natolik podobné, že i v důvodové zprávě k § 1507 a 1508 jsou uspořádány zmatečně, kdy je stanoveno, že „*náhradnictví je buď obecné, nebo svěřenské*“ a posléze je rozlišeno *obecné náhradnictví*, ale také „*svěřenské nástupnictví*“. Rozdíl je poté osvětlen v důvodové zprávě k § 1512 a násl. o „Svěřenském nástupnictví“. Nicméně OZ tyto pojmy rozlišuje v souladu s jejich rozdílným významem a to je podstatné.

Osnova z roku 1937 zcela nepočítá s ustanovením § 652 až 654 OZO, tedy úpravou „Předmětu odkazu a „Obecné vykládací pravidlo při odkazech“. Ustanovení OZ shodně vypouští z úpravy odkazu, ale se pojmem „předmět odkazu“ pracuje, nicméně jej ve svých ustanovení nedefinuje a ani důvodová zpráva k tomuto neposkytuje žádné vysvětlení. Lze předpokládat, že jej považovala za nadbytečné. O předmětu odkazu je pojednáno blíže v kapitole „Předmět odkazu“. Ohledně vynechání pojmu „Obecné vykládací pravidlo při odkazech“, které zjednodušeně zdůrazňovalo potřebu výkladu zůstavitelovy poslední vůle, dle jejího opravdového smyslu, a tedy úmyslu samotného zůstavitele. Již při znovuzavedení odkazů do právní úpravy dědického

¹⁴ Nelze předpokládat, že opomenutí ustanovení o způsobilém zůstaviteli, s přihlédnutím k době a výkladu tohoto ustanovení, znamenalo automaticky předzvěst dnešní výjimky v ustanovení §1595 OZ. Dle mého názoru toto mohlo vést k zamyšlení nad možností zřízovat odkaz pro nezpůsobilé dědice, ale žádný odborný podklad toto tvrzení nemá. Z důvodové zprávy je za vzor k této úpravě označen čl. 708 CCQ a nizozemská úprava.

práva bylo zákonodárci jasné, že laická veřejnost tento pojem nezná a že často zaměňuje výrazy „odkazuje“ a „zůstavuje“, proto klade zvýšený důraz na pečlivost výkladu poslední vůle zůstavitele, který vyplývá z § 1494 odst. 2 OZ, který stanoví *„Závět je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl“*. Jedná se o skoro stejné ustanovení, které bylo z Osnovy z roku 1937 u odkazů vypuštěno. Zákonodárce v případě OZ tedy považoval za nadbytečné výše uvedené ustanovení opakovat i u odkazu.

V úpravě jednotlivých druhů odkazů Osnova zaznamenala výraznější změny oproti OZO. Některé druhy byly z Osnovy vypuštěny zcela, příkladem odkaz schránky, hotovosti, a další. U jiných byly změny markantnější. Toto se týkalo především odkazu pohledávky, kdy v ustanovení § 667 OZO bylo stanoveno *„Odkáže-li zůstavitel někomu stejnou částku, jakou mu je sám dlužen, nemá se za to, že odkazem chtěl sladiti dluh. V tomto případě zaplatí dědic částku dvakrát, jednou jako dluh a po druhé jako odkaz“*. Naopak § 485 Osnovy z roku 1937 stanovil, *„Odkáže-li zůstavitel někomu stejnou částku jakou mu je sám dlužen, má se za to, že odkazem chtěl shladiti dluh.“* Nová právní úprava se ve svém § 1617 nechala inspirovat OZO, když stanovila shodně. Podrobněji o odkazu pohledávky a dalších druzích odkazů v kapitole „Předmět odkazu.“

Osnova z roku 1937 k úpravě nabytí odkazu v OZO přidává ve svém § 496 možnost zcizit právo na odkaz po smrti zůstavitele. V jiném znění, ale se shodným výkladem ustanovení zavádí v § 1622 OZ. Dále Osnova pro přehlednost přidává v § 497 ohledně nabývání odkazu výslovně možnost odkaz odmítnout, což úprava odkazu v OZO přímo nestanoví¹⁵. Odmítnutí odkazu je shodně převzato do úpravy OZ v § 1623 z úpravy Osnovy z roku 1937.

Splatnost odkazů doznala v Osnově také změn oproti OZO. V ustanovení § 685 stanoví *„Odkaz jednotlivých věcí pozůstalostních a práv na ně se vztahujících, menší odměny pro služebné osoby a zbožné odkazy mohou býti požadovány ihned, jiné však teprve po roce od smrti zůstavitelovy.“*

¹⁵ U výkladu k ustanovení § 684 je nezařazení daného ustanovení k „nabytí práva na odkaz“ z důvodu, že pakliže odkazovník odkaz odmítne, což působí tak, jakoby se nabytí nikdy nestalo (tudiž odkazovník nevzdává se tím nabytého práva) dle ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 263

Osnova toto ustanovení pouze doplňuje a lehce upravuje, kdy § 499 zní „*Odkaz jednotlivých věcí pozůstalostních a práv na ně se vztahujících, menší odměny pro zaměstnance, jakož i odkazy dobročinné mohou býti požadovány ihned, jiné odkazy jsou splatné za rok od smrti zůstavitele, není-li zřejmá jinaká vůle zůstavitele.*“ Borková ustanovení § 685 OZO vykládá následovně „*Je zřejmé, že za pomoci interpretace nelze dojít k jinému závěru, než že dané ustanovení je ustanovením kogentním, a není proto možné, aby zůstavitel určil dobu splatnosti jednotlivých odkazů odlišně.*“¹⁶ Tedy hlavní rozdíl mezi těmito ustanoveními shledává právě v „nové“ možnosti zůstavitele určit dobu splatnosti dle svého uvážení. S tímto názorem polemizuje judikatura k samotnému § 685 OZO, kdy je zde uvedeno, že „*O splatnosti odkazu rozhoduje především zůstavitelova vůle...*“¹⁷. Výkladem ustanovení § 685 OZO se tedy dochází ke stejnému výkladu, jaký lze aplikovat na podobné ustanovení Osnovy. Lze tedy uzavřít, že obě ustanovení sledovala stejný účel, pouze Osnova toto ustanovení zpřesnila a jako takové jej převzal ve stejném znění i OZ v § 1624. Dle mého názoru obě výše uvedená ustanovení jsou dispozitivní a zůstavitel by dle těchto měl možnost vyjádřit svou vůli ohledně splatnosti odkazů odlišně od právní úpravy.

Dalším rozdílem, který lze vyzorovat systematickým porovnáním úpravy obou těchto právních předpisů, je u práva na zajištění odkazovníka. Osnova z roku 1937 rozvíjí ustanovení § 688 OZO ve svém § 502, kdy stanoví „*Co do zajištění nemá odkazovník vůči dědici více práv než jiný věřitel. Má však právo na zajištění při odkazech, obsahující plnění, která se opakují, jakože i při odkazech, jejichž splnění se nelze domáhati se zřetelem na zákonnou lhůtu (§ 499) nebo se zřetelem na lhůtu nebo výminku doloženou k odkazovanému nařízení, práva však nemá, je-li zřejmé, že zajištění není třeba.*“ Nově Osnova tedy osvětluje postavení odkazovníka a dědice při zajištění a určuje, že právo na zajištění má odkazovník pouze při odkazu opakujícího se plnění nebo odkazech, jejichž splatnost je ze zákona nebo dle vůle zůstavitele, posunuta. Nicméně zajištění není potřeba, pokud to není nutné. Tímto posledním ustanovením se dědic chrání proti možnému šikanóznímu chování ze strany odkazovníka. Více se právu na zajištění věnuje kapitola „Nabytí odkazu“.

¹⁶ BORKOVÁ, M. Dědická smlouva a odkaz – staronové instituty dědického práva, rigorózní práce, 2015, s. 98

¹⁷ Rozhodnutí P. 1888, str. 379 v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 266

V ustanovení § 689 OZO je řešena problematika uvolněného odkazu, resp. komu uvolněný odkaz případně neflexibilně, kdy je zde značná pravděpodobnost, že odkaz bude dle terminologie OZO zmařen. V § 689 je stanoveno „*Odkaz, jehož odkazovník přijmouti nemůže nebo nechce, případně náhradníkům (§ 652). Není-li náhradníka a je-li celým odkazem pamatováno na několik osob nedílně nebo výslovně rovnými díly, přibude podíl, jehož některý z nich nenabude, ostatním stejně jako dědictví spoludědicům. Kromě těchto dvou případů zůstane odkaz, jehož odkazovník neobdrží, v pozůstalosti.*“ Tedy proto, aby podíl odkazovníka, který nenabude odkaz, přibyl jiným odkazovníkům, je nutné, aby zůstavitel v pořízení pro případ smrti neuvedl náhradníka a pamatoval tímto odkazem na několik osob (těchto odkazovníků), kterým buď neurčil podíly vůbec, nebo výslovně určil, že budou poděleni rovným dílem. Pro zmaření odkazu tedy stačilo, aby zůstavitel špatně formuloval svoji vůli v pořízení pro případ smrti. Těmto scénářům se snaží zabránit právě Osnova 1937, která rozšiřuje úpravu uvolněného odkazu na čtyři paragrafy, kdy nejdůležitější změna je založena v § 504, který klade důraz na mínění zůstavitele, a to způsobem, že „*Je-li odkazovníku zůstaven určitý podíl, nemá práva na přírůstek, ledaže lze míti za to, že zůstavitel chtěl vyjmenovaným odkazovníkům zanechat odkaz celý a že určením podílu nechtěl nic jiného než obmeziti odkazovníky navzájem.*“ Pokud z pořízení pro případ smrti je zřejmé, že zůstavitel chtěl rozdělit mezi odkazovníky například sbírku obrazů a v rámci tohoto stanovil, že daný odkazovník 1 dostane obrazy A, D a F, CH, odkazovník 2 dostane obrazy B, E a G a odkazovník 3 dostane obrazy C, F a H, a nastane situace, při které odkazovník 1 zemře ještě před smrtí zůstavitele. Zůstavitel každému odkázal určité věci z celku, a tím vyjádřil přání, jelikož si byl vědom, že určení odkazovníci jsou velcí milovníci umění, aby o ně bylo s řádnou péčí postaráno. Zůstavitel odkazovníky nepodělil stejným dílem, ale vyjádřil přání, aby tyto odkazovníci sbírku dostali jako celek, a rozdělením sbírky sledoval pouze omezení odkazovníků mezi sebou navzájem. Pakliže tedy není stanoven náhradník za odkazovníka 1, obrazy A, D, F, CH budou přidány k odkazům odkazovníků 2 a 3. Úprava, kterou přinesla Osnova z roku 1937, byla převzata do OZ. Ohledně úpravy uvolněného odkazu v OZ v kapitole „Nabytí odkazu“.

Poslední signifikantní změna, kterou přináší úprava Osnovy 1937 oproti OZO a která byla převzata do OZ, je zavedení zadržovacího práva v § 507 Osnovy. Zadržovací právo na předměty

odkazu má dědic v případech, kdy v pozůstalosti není dostatek prostředků na úhradu nákladů dědice a přiměřené odměny za jeho námahu, a tedy tyto musí uhradit samotní odkazovníci.

Z výše uvedeno vyplývá, že Osnova z roku 1937 institut odkazu zcela jednoznačně vedla k zdokonalení a vnímám jako pozitivní, že při vytváření úpravy OZ zákonodárce vycházel právě z úpravy Osnovy, ačkoli ta nikdy, vzhledem ke komplikované dobové situaci, nevešla v platnost.

1.3. Občanské zákoníky z roku 1950 a 1964

Občanský zákoník z roku 1950¹⁸, neboli také tzv. Střední zákoník, nebyl příliš přívětivý k úpravě dědického práva, jelikož v době přípravy tohoto nového občanského kodexu bylo zřejmé, že české právní prostředí a samozřejmě nejen to, čekají zásadní změny v chápání účelu práva.

Právo se stalo nástrojem k prosazování politických názorů a ideologie, již nesloužilo k zachovávání demokratických hodnot ve společnosti. V době vzniku Středního zákoníku zákonodárce „*proklamoval otevřeně odklon od římskoprávního dědictví.*“¹⁹ Zákonodárce podléhal vlivu sovětského zákonodárství a snažil se tedy právní úpravu přiblížit té sovětské. V případě institutu odkazu oklešťování a přizpůsobování právní úpravy mělo za následek ponechání úpravy odkazu v podobě jediného ustanovení § 537, které znělo „*Byla-li někomu zůstavena peněžitá částka nebo jiná movitá věc jako odkaz, platí o odkazu a o odkazovníkovi přiměřeně ustanovení o dědictví a o dědici. Odkazovník však neodpovídá za závazky zůstavitelovy, ani za náklady jeho pohřbu, byla-li odkazovníkovi zůstavena věc, jejíž cena je v poměru k ceně zanechaného majetku jen nepatrná, a jestliže souhrn odkazů nečiní více než čtvrtinu toho, co zůstane ze zanechaného majetku po odečtení dluhů.*“ Při pohledu na toto ustanovení se jeví rozporným, kdy zákonodárce proklamuje odklon od římskoprávní úpravy, ale na druhou stranu zavádí římskoprávní staronový institut falciidiánské kvarty, kterou předchází právní úprava v OZO ani v Osnově 1937 neupravovala.

Současně Střední zákoník „*v § 511 připustil, aby dědictvím byla i jednotlivá věc nebo právo, a tím tedy popřel dědění jako univerzální právní nástupnictví po zůstaviteli a zavedl takto „úplně jiné pojetí“*“, *podle něhož někdo může dědit jednu polovinu, třetinu pozůstalosti, ale třeba i jednotlivosti, jako knihu, auto a další.*“²⁰ Tímto stíráním rozdílu mezi institutem odkazu a samotným dědictvím bylo predikováno směřování odkazu v budoucnu.

¹⁸ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ ČERNOCH, R. Dědické právo ve středním kodexu aneb vytlačování práva římského právem římským, v publikaci Pocta Karlu Schellemu k 60. narozeninám, Sborník prací k životnímu jubileu, Key publishing s.r.o. 2012, s. 215

²⁰ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Dědické právo podle nového občanského zákoníku, Praha: Linde Praha, a.s., 2013, s. 69

Nevyhnutelnou „smrtí“ pro právní úpravu institutu odkazu, a tedy zamýšlený odklon od západní právní kultury, znamenal občanský zákoník z roku 1964²¹, který již institut odkazu do svého obsahu nezařadil vůbec.

²¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

1.4. Důvody návratu odkazu do současného dědického práva

Karel Eliáš v návrhu občanského zákoníku uvedl „*podcenění principu autonomie vůle vede k nedocení základní funkce soukromého a občanského práva, kterou je umožnit svobodné rozvíjení soukromého života.*“²² Domnívám se tedy, že jedním z hlavních důvodů pro návrat odkazu zpět do úpravy dědického práva, je právě posílení „*principu autonomie vůle*“ spolu s posílením pořizovací svobody zůstavitele, neboli svobody každého individua si dle svého uvážení vytvářet „*svůj osud na základě své svobodné vůle*“ a z toho plynoucí možnost rozhodovat o svých věcech i *mortis causa*.²³

Česká republika jakožto demokraticky právní stát by se měla autonomii vůle každého člověka snažit podporovat a dávat možnosti a nástroje k svobodnému a úplnému projevu autonomie vůle svých občanů a zároveň své občany nezatěžovat přílišnou právní regulací. Na skutečnost, že v právní úpravě chyběly možnosti, které institut odkazu poskytuje, lze pohlížet i jako na mezeru v právu, kterou bylo nutné vyplnit.

Princip autonomie vůle zůstavitele hraje ústřední roli v úpravě majetkových poměrů mezi rodinou, příbuznými, ale i přáteli a dalšími osobami, které skrze pořízení pro případ smrti může zůstavitel svým jednáním ovlivnit. Je to přeci právě rodinné jmění, které zůstavitel ovlivňuje největší měrou.

Odkaz pro své všestranné využití nabízí pro zůstavitele další užitečnou variantu při rozdělování majetku za svého života, tak aby mohl obsáhnout všechny osoby, které jeho život nějakým signifikantním způsobem ovlivnily. Zůstavitel nyní může přikázat dědici, aby vydal z dědictví konkrétní upomínkový předmět a předal jej například vzdálenému příbuznému, kterému tak chce připomenout, že pro něj něco znamenal. V jiném případě je zůstavitel obeznámen se složitou životní situací přítele a pro případ své smrti přikáže svému dědici, aby tomuto příteli zřídil právo bezplatně užívat nemovitost náležející do pozůstalosti. V dalším případě si je zůstavitel, jako vášnivý sběratel poštovních známek, vědom skutečnosti, že jeho vášeň žádný z jeho blízkých nesdílí, proto se rozhodne celou sbírku odkázat muzeu. Možností využitelnosti odkazu je

²² Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku, s. 12 v HAVEL, B. PIHERA, V. (eds). Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 29

²³ HAVEL, B. PIHERA, V. (eds). Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 29

nespočet, a lze proto shrnout, že obecně praktická využitelnost je další nemalou výhodou v znovu zavedení institutu odkazu do našeho právního řádu.

Postavení odkazovníka vůči dědici lze označit za další významnou výhodu. Odkazovník není účastníkem dědického řízení, tím pádem nepřebírá odpovědnost za dluhy zůstavitele. Odkazovník má právo na vydání věci nebo zřízení určitého práva, a to zpravidla od okamžiku smrti zůstavitele. Odkazovník se tak nachází ve velmi výhodném postavení vůči dědicům, kdy zjednodušeně řečeno odkazovník pouze čeká, až mu bude plněno, a o nic jiného se nestará.

V neposlední řadě, dle § 1600 OZ, zůstavitel v případě zřízení odkazu ani nemusí stanovit konkrétní osoby nebo určitou skupinu osob, které se mají stát odkazovníkem, stačí, pokud zůstavitel určí účel, ke kterému má odkaz sloužit.

Dále zůstavitel může odkazem nařídit vydání předmětu odkazu z majetku zůstavitele, ale také z majetku osoby obtížené odkazem a samotné zřízení odkazu, kdy tento lze zřídit jakýmkoliv pořízením pro případ smrti zakončuje seznam výhod a důvodů pro jednoznačné znovuzavedení institutu odkazu zpět do občanského zákoníku.²⁴

Další významnou skutečností pro znovuoobnovení institutu odkazu je argument, „že odkaz jako *singulární sukcese doplňuje a současně posiluje dědění jako univerzální sukcese*.“²⁵

²⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 226

²⁵ HORÁK, O., Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti), Právní rozhledy PR 9/2015 s. 305

2. Odkaz v zákoně č. 89/2012, občanském zákoníku

2.1. Pojmosloví

Pro přehlednost dalšího výkladu považuji za nutné v úvodu první kapitoly představit hlavní pojmy spojené s institutem odkazu a pojem odkazu samotný.

Pojem **odkazu** není v OZ přímo definovaný, nicméně z právní úpravy lze dojít k věcně relevantní definici. Odkaz lze definovat jako pohledávku zřízenou posledním pořízením pro případ smrti ve prospěch odkazovníka, případně i skupiny osob, které odpovídá subjektivní povinnost dědice vydat odkazovníku určitou či druhově určenou věc, nebo v jeho prospěch zřídit právo.²⁶ Jinak terminologicky vyjádřeno odkazem se *rozumí právo na určité plnění, které někomu poskytl zůstavitel pořízením pro případ smrti, přičemž závazek, spočívající ve splnění odkazu, uložil zůstavitel někomu, kdo má také prospěch z pozůstalosti.*²⁷ Zjednodušeně, zůstavitel skrze odkaz přikazuje jiné osobě, tedy dědici nebo odkazovníku, aby z nabytého dědictví (pakliže nebude dědictví odmítnuto), či dokonce ze svého vlastního majetku vydala odkazovníku nebo pododkazovníku předmět odkazu (určitou věc anebo zřídila určité právo). Odkazovník či pododkazovník je přitom v postavení věřitele a dědic nebo odkazovník v postavení dlužníka. Dle tohoto postavení se poté řídí jejich vztahy.

Odkazovník dle § 1594 OZ může být jen osoba způsobilá dědit. O způsobilosti být odkazovníkem pojednáme blíže v kapitole „Podmínky platného zřízení odkazu“. Odkazovník je tedy v souladu s výše uvedenými definicemi osoba (fyzická, právnická osoba, skupina osob nebo i *dědic*²⁸), která má určité právo, nachází se v postavení věřitele (i dlužníka, pakliže se jedná o pododkaz) vůči dlužníku, tedy osobě, která je odkazem obtížena, a je tedy povinna svůj dluh vůči věřiteli splnit. Odkazovníkem může být dokonce i právnická osoba, která má teprve vzniknout, pakliže vznikne do jednoho roku od smrti zůstavitele.

Osoba odkazem obtížena, je osoba povinna ke splnění odkazu, může jí být dědic, nebo v případech pododkazu, i odkazovník.

²⁶ PAULDURA, L. a kol. Slovník právních pojmů. Občanský zákoník. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 78

²⁷ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015

²⁸ § 1595 Občanského zákoníku

Pododkaz, jak název sám napovídá, je odkaz „pod“ jiným odkazem, jímž zůstavitel přikazuje odkazovníku, aby tento, v postavení dlužníka, sám poskytl určité plnění pododkazníku, který je vůči němu v postavení věřitele. Princip je shodný jako při postavení dědice a odkazovníka, pouze v případě pododkazu je zde zásadně totožný vztah, ale mezi jinými subjekty, odkazovníkem a pododkazovníkem.

Dále považuji za podstatné vymezení rozdílu mezi dědicem a odkazovníkem a poté mezi odkazem a příkazem. První z uvedených vychází z vzájemného porovnání § 1475 a 1477.

Dědicem je osoba, které náleží právo na pozůstalost nebo poměrný podíl z ní, je účasten dědického řízení. Na druhé straně, nad rámec výše uvedeného, odkazovník účastníkem dědického řízení není, tím pádem jej nebude možné tížit zadlužením či dokonce markantním předlužením pozůstalosti. **Rozdíl mezi odkazem a příkazem** zjednodušeně, ale výstižně ilustruje následující ustanovení rozhodnutí NS ČSR, Rv I 581/25), které shledává rozdíl především „v tom, že odkaz má vždy za účel majetkový prospěch obmyšlené osoby,[...], u příkazu je primární zatížení toho, komu příkaz byl uložen.“²⁹

²⁹ Rozhodnutí NS ČSR, Rv I 581/25 (Vážný 5029) v ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 229

2.2. Podmínky platného zřízení odkazu

Ustanovení § 1594 odst. 1 stanoví, že odkaz zřídí zůstavitel tak, že v pořízení pro případ smrti nařídí určité osobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu. Pro platné zřízení odkazu je nezbytné naplnění zákonem daných podmínek. Z důvodové zprávy k OZ vyplývají nepřímě čtyři podmínky nutné pro platné zřízení odkazu. Zaprvé, pořizovací způsobilost zůstavitele nebo pořizovatele vůbec odkaz zřídít. Zadruhé sem důvodová zpráva řadí podmínku platného pořízení pro případ smrti. Třetí podmínka závisí na způsobilosti odkazovníka nabýt předmět odkazu a tímto poté dochází k podmínce poslední, čtvrté a to předmět odkazu.³⁰

Odkaz dle OZ³¹ může zřídít osoba způsobilá pořizovat závěti. Toto nicméně neplatí bezvýjimečně, když je dále stanoveno, že zůstavitel nezpůsobilý pořizovat může ze svého majetku odkázat jinému předměty malé hodnoty. Co si lze představit pod pojmem „předměty malé hodnoty“ není příliš jasné, nicméně dle důvodové zprávy k OZ „*má být vodítkem obecná úprava svéprávnosti*“³², tak aby osoby plně nespůsobilé či na svéprávnosti omezené soudně měly zaručenou určitou autonomii vůle a bylo jim umožněno v rámci jejich rozumové nebo volní vyspělosti či vzhledem k jejich omezené svéprávnosti pořizovat o věcech, ať už symbolických, upomínkových nebo právě o věcech malé hodnoty. Aby zde existovala možnost pro takového zůstavitele poděkovat dobrému příteli za to, že o něj pečoval, nebo vyjádřit náklonnost svému blízkému skrze upomínkový předmět.

Jak výše uvedeno, domnívám se, že zásada autonomie vůle člověka je jednou z nejpodstatnějších zásad soukromého práva a můžeme s nadsázkou říci, že i nejpodstatnější podmínkou existence každého svobodného individua. Ačkoliv vždy není možné tuto autonomii projevit v plném rozsahu³³, je důležité dbát na to, aby právě v rámci možností byla tato zachována, a to v co největší možné míře. Pakliže osoba není způsobilá pořizovat, je institut odkazu vhodným řešením výše nastíněných životních situací. Z povahy věci jediným možným pořízením

³⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, konsolidované znění s. 397

³¹ §1595 občanského zákoníku

³² §15 občanského zákoníku

³³ Hlavním důvodem je ochrana daného člověka.

pro případ smrti, ve kterém tyto osoby mohou zřízovat odkaz, je dovětek.³⁴ Právní úpravu odkazu lze v tomto směru považovat za citlivou a rozumnou.

Jednou z velkých změn, kterou přinesla rekodifikace soukromého práva, týkajícího se dědického práva, je nárůst počtu pořízení pro případ smrti, kterými může zůstavitel upravovat své majetkové poměry dle své vůle.

Dle § 1491 OZ mezi pořízení pro případ smrti řadíme závěť, dědickou smlouvu nebo dovětek. Zůstavitel³⁵ může odkaz zřídit v jakémkoliv z těchto pořízení pro případ smrti, záleží pouze na preferenci a samozřejmě účelu, kterého chce dosáhnout. Samotná definice pojmu „pořízení pro případ smrti“ v OZ chybí. Nicméně můžeme jej definovat dle jeho výše uvedených forem. Pořízení pro případ smrti „zahrnuje jak jednostranná právní jednání zůstavitele (závěť, dovětek), tak i nově dvoustranné právní jednání, jimž je zůstavitel vázán (dědická smlouva)“³⁶ Na tomto místě je vhodné vyjasnit pro úplnost pojem dědického titulu, který se právě s pojmem pořízení pro případ smrti může zaměnit. Dědické tituly slouží k povolávání dědiců, jinak řečeno jsou to důvody, na jejichž základě se dědí. Mezi dědické tituly dle § 1476 OZ řadíme dědickou smlouvu, závěť a zákon. „Dědickými tituly jsou právní jednání zůstavitele (dědická smlouva, závěť) nebo pokud takové právní jednání neučinil, je dědickým titulem zákon.“³⁷ Jak je z výše uvedeného patrné, hlavní rozdíl mezi pořízením pro případ smrti a dědickým titulem je právě ono právní jednání zůstavitele. V případě pořízení pro případ smrti je zřejmé, že bez právního jednání zůstavitele by nemohlo vzniknout, na druhou stranu dědickým titulem, pakliže zůstavitel nepořídí pro případ své smrti, může být i zákon, tedy jinak řečeno, když zůstavitel neučiní žádná opatření pro případ své smrti a zemře, stejně nastoupí zákonná dědická posloupnost, která dědice povolá. A tedy rozdílem, který vyplývá z výše uvedeného je, že dědické tituly povolávají dědice, což ne všechna pořízení pro případ smrti mohou.³⁸

³⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 115

³⁵ V tomto případě máme na mysli zůstavitele způsobilého pořizovat závěti.

³⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 68

³⁷ PAULDURA, L. a kol. Slovník právních pojmů. Občanský zákoník. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 26

³⁸ Dovětkem nelze povolat dědice.

Odkaz lze zřídit zásadně v kterémkoliv z pořízení pro případ smrti.³⁹ Představa zřízení odkazu v závěti či dědické smlouvě nečiní příliš potíže. Zajímavou možností zřízení odkazu skýtá, také nově zavedený, institut dovětku⁴⁰, kterému je v OZ věnován § 1498.

Dovětkem, jak je výše uvedeno, se nepovolávají dědici, ale slouží právě k zřízení odkazu, nebo jim lze dědice či odkazovníka *zatížit příkazem, omezit podmínkou nebo doložením času*⁴¹. Dovětek může existovat samostatně nebo například vedle závěti, což bude častějším případem výskytu dovětku.

Pro ilustraci si lze představit situaci, kdy zůstavitel sepíše závěť, kde určí svého jediného potomka univerzálním dědicem pozůstalosti. Poté si pořídí veterána značky Porsche 911 Carrera z roku 1985, ze kterého je z pochopitelných důvodů nadšen jeho vnuk. Rozhodne se tedy, že dovětkem přikáže svému jedinému dědici, kterého ustanovil v závěti, že tento vůz v případě jeho smrti vydá tomuto vnukovi, a k tomu ještě přidá podmínku, že vnuk auto získá pouze za předpokladu, že dostuduje v určeném časovém intervalu vysokou školu dle svého výběru. Při stejném scénáři pouze v případě samostatné existence dovětku by se zůstavitel spokojil s tím, že o pozůstalosti se rozhodne dle zákonné dědické posloupnosti, pouze tímto tedy měl v úmyslu přímo motivovat svého vnuka k dostudování vysoké školy.

Lze se domnívat, že do budoucna sepisování dovětků přinese i nemalé potíže při rozhodování, zda-li se jedná o závěť, nebo o dovětek. Důvod pro možnou záměnu lze shledávat v nevědomosti veřejnosti o existenci institutu dovětku, stejně tak i o institutu odkazu. Platí tedy stejné, co platí pro všechna pořízení pro případ smrti, a to důraz na vůli zůstavitele. Nicméně *o dovětek půjde, nikoliv o závěť, neurčí-li zůstavitel nikomu ani celou pozůstalost, ani poměrnou její část, nýbrž pořídí-li vpravdě o jednotlivých věcech, které nevyčerpávají celé pozůstalostní jmění*.⁴²

V rámci této kapitoly bych se chtěla stručně zastavit u ustanovení § 1596 OZ, tj. o možnosti zůstavitele zanechat dědici nebo spoludědicům přednostní odkaz. V těchto případech se tedy dědici nebo spoludědici budou posuzovat jako odkazovníci. Úprava OZ vychází znovu z úpravy OZO a dále z Osnovy 1937, přesněji z § 648 OZO a doslovně poté z § 468 Osnovy 1937.

³⁹ Existuje zde ještě možnost zřízení odkazu prostřednictvím darování pro případ smrti dle § 1594 odst. 2 OZ. Tímto způsobem zřízení odkazu se zabývá následující kapitola „Odkaz a darování pro případ smrti“.

⁴⁰ Nebolí také kodicil, latinsky codicillus

⁴¹ Dle úpravy v § 1551 a násl. občanského zákoníku

⁴² Rozhodnutí NS R I 738/32 v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015 s. 105

Toto ustanovení vytváří prostor, nebo lépe řečeno možnost, pro zůstavitele pořídit o určité věci z pozůstalosti, a tím z dědice zároveň udělat odkazovníka. Zůstavitel může například při zřizování závěti nebo sepisování dovětku myslet na jednotlivé potomky a jejich zájmy a odkazy vyčerpat celou pozůstalost, tak aby to jednotlivým potomkům vyhovovalo. Toto samozřejmě může přinést problémy s výkladem vůle zůstavitele, zda-li půjde o odkaz, anebo pouze přání zůstavitele o rozdělení pozůstalosti mezi dědici. Příkladem: není možné, pokud zůstavitel odkazy (v okruhu svých dědiců) vyčerpá celou pozůstalost, aby tyto byly posuzovány jako odkazy, ale musí na toto jednání zůstavitele být pohlíženo jako na nařízení o rozdělení pozůstalosti. Jinak by tomu bylo, kdyby zůstavitel v pořízení nařídil vydat konkrétní věc konkrétnímu dědici a explicitně by nevyslovil přání, že odkaz se má „započíst“ na dědicův podíl, poté se o odkaz pravděpodobně jednat bude a dědici zůstane i jeho celý dědický podíl. Je zřejmé, že v praxi bude docházet k situacím, kdy nebude zcela jasné, zda zůstavitel chtěl pouze uspořádat konkrétní věci nebo části pozůstalosti mezi dědice, nebo zda měl v úmyslu jednomu dědici „přilepšit“ odkazem určité věci. „*V pochybnostech sluší spíše přijímati, že jde o ono nařízení*“⁴³.

Poslední čtvrtou podmínkou platného zřízení odkazu, předmětem odkazu, neboli jednotlivými druhy odkazů se věnuje kapitola „Předmět odkazu“.

2.3. Odkazovník není dědicem

Právní úprava vzhledem k vžitému užití pojmů odkazovník a dědic, přímo v § 1477 odst. 2 OZ deklaruje, že odkazovník není dědicem. Právní úprava dědického práva má ambici věcně a systematicky pojmy dědic a odkazovník odlišit, a to i tak aby tyto rozdíly byly akceptovatelné pro širokou veřejnost.

Rozdíly mezi osobou dědice a odkazovníka jsem již v této práci povrchově nastínila. Považuji za vhodné a pro další výklad žádoucí tyto a další rozdíly mezi dědicem a odkazovníkem rozebrat podrobněji. Důvodová zpráva na oba pojmy upozorňuje a především zdůrazňuje jejich rozdíly poměrně často. Lze se domnívat, že zákonodárce se snaží apelovat na odbornou veřejnost, aby tyto pojmy začala velmi rychle a důsledně rozlišovat a tím, aby se institut odkazu a jeho využití

⁴³ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 222

mohlo rozšířit do sféry široké veřejnosti. Z porovnání ustanovení § 1475 odst. 1 a 3 a § 1477 nám tedy vzejdou hlavní a očividné rozdíly.

Prvním tímto rozdílem je, že dědic je osoba, které náleží dědictví, tedy pozůstalost celá nebo pouze podíl na ní, naproti tomuto odkazovník je osoba, které zůstavitel přenechal jen jednu věc, případně několik věcí určitého druhu.⁴⁴

Druhým rozdílem je skutečnost, že dědic potřebuje k nabytí dědictví potvrzení soudem v rámci dědického řízení, avšak odkazovník takové rozhodnutí nepotřebuje, není účastníkem dědického řízení, a nepotřebuje tedy k uplatnění odkazu vůči dědici ingerenci soudu.⁴⁵ Odkazovník, jak je výše uvedeno, má tedy za dědicem pohledávku a dědic vůči odkazovníku dluh. To jednoduše znamená, že mezi nimi vzniká obligační vztah, kdy odkazovník je v postavení věřitele a dědic v postavení dlužníka.

Jedním z nejsignifikantnějších rozdílů mezi odkazovníkem a dědicem je, že dědic nabude pozůstalost se všemi břemeny, které daná pozůstalost skýtá. Oproti tomu odkazovník nikoliv, v jeho případě se *„jedná sice o nabytí majetku mortis causa, ovšem jde o nabytí majetku singulární sukcesí nikoliv po zůstaviteli, ale po dědici.“*⁴⁶ Nicméně na odkazovníka přecházejí břemena váznoucí na předmětu odkazu, ať už se jedná o zástavní právo nebo například výměnek.⁴⁷

Osoby odkazovníka a dědice mohou dokonce i splynout, a to v případě, jak je výše uvedeno, umožňující ustanovení § 1596 OZ, který stanovuje, že zůstavitel může také dědici nebo spoludědicům zanechat přednostní odkaz, a tím pádem oni dědici nebo spoludědicové budou posuzováni jako odkazovníci.

Jako další lze uvést zajímavost související s možností, za které se odkazovník může dokonce stát i dědicem. Tento scénář může nastat dle § 1633, pakliže dojde k zákonné dědické posloupnosti a neexistuje z různých důvodů dědic, nebo například dědic dědictví odmítne. Poté je zde možnost, pokud existují odkazovníci, že tito se stávají podle poměru hodnoty svých odkazů dědici. O této možnosti dále pojednávám v závěrečné kapitole „Vybrané problémy současné právní úpravy“.

⁴⁴ Důvodová zpráva k § 1477 OZ, konsolidované znění, str. 359

⁴⁵ tamtéž

⁴⁶ SCHINDLER, P. Odkazy – způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesí. Ad Notam, 2013, č. 5

⁴⁷ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015 s. 24

Závěr této podkapitoly bych ráda věnovala novince právní úpravy, kdy tato umožňuje za odkazovníka nebo i dědice povolát právnickou osobu, která má teprve vzniknout. Ustanovení § 1478 OZ jednoznačně uvádí, že za dědice a odkazovníka lze povolát právnickou osobu, která má teprve vzniknout. Podmínkou je stanoveno pouze vznik této právnické osoby do jednoho roku od smrti zůstavitele. Nová možnost, která byla dána zůstaviteli, je zajisté rozšířením správným směrem, jako taková dává zůstaviteli další možnost, jak naložit se svým majetkem dle svého úsudku. Pravdou zůstává, že právní úprava nemyslí na některé otázky spojené s touto možností a ponechává je na zůstaviteli, což může v praxi vést k neuskutečnění poslední vůle zůstavitele. Příkladem lze uvést absenci podrobnější úpravy, která by stanovovala „*jak se tato zřizuje, zda v pořízení pro případ smrti, v němž by byla jako dědic nebo odkazovník povolána*“⁴⁸ V praxi bude proto důležité, aby zůstavitel přesně uvedl, kdo se má postarat o založení právnické osoby, zda to má být dědic, nebo odkazovník, anebo *vykonavatel závěti*⁴⁹, jak tato má vypadat, jaký má mít účel, kterému má sloužit a další.

⁴⁸ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015 s. 28

⁴⁹ tamtéž, s. 27

2.4. Odkaz a darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti⁵⁰ je jedním ze staronových institutů, které OZ navrátil do našeho právního řádu, stejně tak jako institut odkazu. Dle důvodové zprávy k § 2063 OZ „*Osnova vychází ze zásady, že smluvní vázanost mortis causa není zásadně přípustná. Výjimky z této zásady představují dědické smlouvy a darování pro případ smrti.*“⁵¹ Předlohu pro právní úpravu darování pro případ smrti byl znovu OZO ve svých § 603 a 956 a později také Osnova 1937 v § 791 a 807. Ačkoliv český zákonodárce zvolil cestu skoro doslovného převzetí této právní úpravy, z nepochopitelného důvodu vypustil ustanovení, které pro darování pro případ smrti požadoval formu veřejné listiny (§ 791 Osnovy 1937).⁵²

Nejdříve je důležité si institut darování pro případ smrti zpřehlednit, jelikož jeho úprava působí na první pohled nesystematicky. Úprava darování pro případ smrti je zasazena do § 1594 odst. 2 a především pak do § 2063 OZ, které stanoví „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.*“ Z tohoto ustanovení vyplývají „čtyři“ podmínky pro to, aby bylo možné právní jednání posuzovat jako darování pro případ smrti. Tyto musí být splněny kumulativně. Nadto lze přidat i podmínku písemnosti, ta ale vychází ze skutečnosti, že darování pro případ smrti je *konsenzuálním darováním, pro která je vyžadována písemná forma vždy.*⁵³

První z těchto podmínek je skutečnost, že právní jednání obsahuje ustanovení o tom, že obdarovaný dárce přežije. Nicméně tato podmínka je spíše taková „podpodmínka“, jelikož její splnění predikuje pouze to, že právní jednání může být posuzováno jako darování pro případ smrti ale stejně tak jako odkaz. Pro odlišení těchto dvou institutů je nutné přistoupit k dalším třem. Druhá podmínka tkví v *přijmutí daru obdarovaným*. Přijmutím daru „*lze rozumět toliko akceptační projev obdarovaného*“⁵⁴. Třetí podmínkou a pravděpodobně tou nejdůležitější je *výslovné vzdání se práva dar odvolat*. Čtvrtou a tedy poslední podmínkou dle zákona je skutečnost, že dárce o tomto *vydá obdarovanému listinu*. Pakliže právní jednání obsahuje

⁵⁰ Neboli latinsky donatio mortis causa

⁵¹ Důvodová zpráva, str. 478

⁵² Viz MUZIKÁŘ, M. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce, Ad Notam 4/2017 s. 19-21

⁵³ ELISCHER, D. Darování a jeho podoby v novém soukromém právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 84

⁵⁴ tamtéž

všechny tyto podmínky, jedná se o darování pro případ smrti. „*Pokud by zůstala byt' i jen jedna z těchto podmínek nesplněna, jedná se o odkaz ve smyslu § 1594 an. OZ.*“⁵⁵

Ještě předtím než se dostaneme k vyplývajícím rozdílům mezi darováním pro případ smrti a odkazem, považuji za zajímavé se zaměřit na slovo „zpravidla“ v ustanovení § 2063. Slovo „zpravidla“ vzbuzuje dojem, že existuje více možností, tedy v našem případě další právní jednání připadající v úvahu krom darování pro případ smrti a odkazu. Možné vysvětlení nabízí pohled Muzikáře, který uvádí „*Žádné pomezí právní jednání, kde bychom měli prakticky využít slovo zpravidla neexistuje. Nelze proto hovořit o tom, že by určité právní jednání mělo být primárně (zpravidla) odkazem a případně potom darováním pro případ smrti.*“⁵⁶

Pro shrnutí, stěžejní rozdíl obou institutů lze shledávat v možnosti projev vůle jednostranně odvolat.

Odlišení odkazu od darování pro případ smrti tkví tedy především v možnosti odkaz jednostranně odvolat jiným projevem vůle. Odkaz se zřizuje v pořízení pro případ smrti, tedy jednostranným právním jednáním, s výjimkou dědické smlouvy, která je samozřejmě dvoustranným právním jednáním. Pokud je tedy odkaz zřízen jednostranným právním jednáním, lze jen i jednostranně odvolat, ať už sepsáním nové závěti, zničením závěti, sepsáním dovětky a dalšími. V darování pro případ smrti, jakožto dvoustranného právního jednání, nadto přímo vyžadujícím výslovného vzdání se práva dar odvolat samozřejmě taková možnost nepřichází v úvahu.

Další rozdíl lze shledávat v úplatnosti obou institutů. Darování pro případ smrti, jakožto druh darování je právním jednáním bezúplatným, oproti tomu bezúplatnost u odkazu nikde stanovena není a ze zákona tedy nevyplývá.

Výhodou darování pro případ smrti oproti odkazu je jednoznačně moment, kdy na obdarovaného přechází vlastnické právo k předmětu daru.⁵⁷ Pakliže máme dárce, který se rozhodne s obdarovaným, například se svým synem, sepsat smlouvu, darování pro případ smrti na částku 150.000,- Kč, tak při splnění všech výše uvedených podmínek na syna dárce přejde vlastnické právo k této částce okamžikem smrti dárce. Toto může sloužit k překlenutí časového intervalu

⁵⁵ MUZIKÁŘ, M. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce, Ad Notam 4/2017 s. 17

⁵⁶ tamtéž, s. 18

⁵⁷ Uvažujeme pouze situace, kdy má darování pro případ smrti, resp. daná smlouva translační účinky, tedy případy kdy přechází okamžikem smrti dárce bez dalšího vlastnické právo k předmětu daru na obdarovaného.

od smrti dárce resp. zůstavitele do skončení dědického řízení. Podobným příkladem může být darování pro případ smrti, jehož předmětem bude vůz, který je v rodině dárce nepostradatelným nástrojem pro chod rodiny a po smrti dárce, resp. zůstavitele „nemůže být předmětem sporů“⁵⁸ například mezi dědici a může sloužit jeho původnímu účelu bez ohledu na dědické řízení.

Jak institut odkazu, tak institut darování pro případ smrti jsou laické veřejnosti takřka neznámy. Lze si tedy představit situace, že darování pro případ smrti nebude sepsáno v podobě notářského zápisu, ale pouze laicky, a bude proto docházet k častým problémům s interpretací a výkladem dané listiny.

Ustanovení § 1594 odst. 2 bude pravděpodobně sloužit jako „záchranná síť“ pro listiny, které měly v úmyslu „stát se“ darováním pro případ smrti, ale z důvodu nedodržení podmínek stanovených zákonem za ně považované být nemohou. Dle mého názoru posouzení úmyslu dárce jako odkaz je lepší variantou než listinu nesplňující zákonné požadavky považovat za neplatné právní jednání a tak úmysl dárce znemožnit.

⁵⁸ Obdarovaný jej může okamžikem smrti dárce zaregistrovat na sebe a poté s ním volně disponovat dle MUZIKÁŘ, M. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce, Ad Notam 4/2017 s. 18-19

2.5. Předmět odkazu

*Předmětem odkazu může být v podstatě vše, co může být předmětem právního obchodu a co má určitou hodnotu pro odkazovníka, přičemž nemusí jít o hodnotu majetkovou.*⁵⁹ Jak je uvedeno výše Osnova z roku 1937 úpravu předmětu odkazu oproti OZO vypustila a jelikož tato byla převzata do OZ, ani zde ji tedy nenalezneme. Nicméně v dikci zákona předmětem odkazu může být věc v právním smyslu. Na rozdíl od občanského zákoníku z roku 1964, který definici věci neposkytoval, nynější právní úprava na definici pojmu věci pamatovala.⁶⁰ Věc v právním smyslu definuje §489 OZ jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.⁶¹

Zákon dále stanoví, co věci není. Věcí není lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny. Živému zvířeti OZ přisuzuje speciální význam a hodnotu, jako smysly nadanému tvorovi, a jako takový není věcí a ustanovení o věcech se na něj použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.⁶² Živé zvíře z povahy věci⁶³ může být předmětem odkazu, neodporuje to jeho povaze (i předmětem dědictví).⁶⁴ V situaci, kdy 38 % české populace má psa a 26 % chová kočku⁶⁵, není problém si představit situaci, kdy například postarší člen jednočlenné domácnosti se rozhodne „postarat se“ o svého milovaného psa pro případ své smrti. Pokud nemá důvěru ve své dědice nebo je pouze nechce zatěžovat případnou péčí o domácího mazlíčka, zřídí odkaz ohledně milovaného psa ve prospěch sousedky, která je vášnivá chovatelka psů a k danému psovi má citový vztah.

Jednotlivým druhům odkazů se věnuje celý oddíl 2 v OZ, kdy dále rozlišuje odkaz věcí určitého druhu, odkaz určité věci, odkaz pohledávky a nakonec jiné odkazy.

⁵⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 232

⁶⁰ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016, s. 376

⁶¹ Věci hmotné i nehmotné dle § 496 Občanského zákoníku, tedy i práva, pakliže to jejich povaha nevyklučuje.

⁶² §493 a §494 Občanského zákoníku

⁶³ Živé zvíře může být předmětem vlastnictví.

⁶⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 116

⁶⁵ Průzkum společnosti GFK z roku 2015, (online) dostupné na <http://www.gfk.com/cz/insights/press-release/nejvice-majitelu-domacich-mazlicku-je-v-latinske-americe-rusku-a-usa/>

2.5.1. Odkaz věci určitého druhu

Druhově určené věci zákon přímo nedefinuje, pouze rozlišuje věci zastupitelné a věci nezastupitelné, a proto je zapotřebí nejdříve tento pojem zkonkretizovat. Zastupitelnou věc občanský zákoník ve svém §499 definuje jako movitou věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, pakliže se objeví pochybnosti, zda-li je daná věc zastupitelná či nikoliv, bude záviset na zvyklostech.

Lavický a kol. *kategorii druhově (genericky) určených věci považují za obecnější než kategorii zastupitelných věcí a s odkazem na úpravu § 15 ZMO⁶⁶ definuje druhově určené věci jako „věci, které jsou věcmi vážitelnými, měřitelnými a počítatelnými, které lze nahradit obdobnými věcmi téhož druhu a jakosti.“⁶⁷*

Mayr k tématu uvádí: *„Každá věc se liší jistými vlastnostmi od jiných, představuje určitou individualitu, species. Každá věc má zároveň celou řadu společných vlastností s jinými věcmi a tvoří jen jediný článek určitého druhu, genus. Přichází-li věc vzhledem ke svým zvláštním vlastnostem pro právní řád jako species, jest nezastupitelnou. Má-li však význam pouze následkem obecných znaků druhových nebo jako pouhá jednotka v určitém množství jistého druhu, v množství určeném počtem, měrou neb váhou, jest věcí zastupitelnou.“⁶⁸*

Rozlišování zastupitelných a nezastupitelných věcí má také význam jen u věcí movitých. Nemovité věci jsou vždy nezastupitelné.⁶⁹

Příkladem druhově určených věcí může být písek, uhlí, dřevěná polena, jablka, cukr, peníze a další, tedy věci zastupitelné. Bez pochyby by činilo velké problémy a především vytvářelo spory mezi dědici navzájem nebo mezi dědici a odkazovníky, pakliže by zůstavitel odkázal druhově určené věci, aniž by je blíže specifikoval, například množstvím, objemem, hmotností, jakostí, nebo jakkoliv jinak. Mezi druhově určené věci mohou být ale i věci nezastupitelné například obrazy, automobily, motocykly, knihy a další, a to v případě, že zůstavitel v odkazu

⁶⁶ Zákoník mezinárodního obchodu (zkratka ZMO), zákon č. 101/1963 Sb.. Zrušen k 1. lednu 1992 obchodním zákoníkem.

⁶⁷ LAVICKÝ, P. a kol. v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 327

⁶⁸ MAYR v ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 2264

⁶⁹ ELIÁŠ, K.: Věc jako pojem soukromého práva, [Právní rozhledy 4/2007, s. 119]

blíže nespecifikuje⁷⁰ jednotlivé věci a vlastně z nich tak „vytvoří“ druhově určené věci, z nichž poté bude vybráno dle pravidel pro druhově určené věci. Pro ilustraci, zůstavitel v odkazu nařídí dědici vydání obrazu z jeho sbírky, ale neurčí konkrétně obraz, který má být předmětem odkazu. Pakliže zůstavitel byl vlastníkem sbírky obrazů různé ceny, historické hodnoty, z obrazu se stává věc zastupitelná, tedy věc určitého druhu a dle pravidel pro řešení podobných situací bude záležet na volbě odkazovníka, který obraz si vybere⁷¹.

Neodkáže-li zůstavitel věc určitého druhu výslovně ze svého vlastnictví a není-li taková věc v pozůstalosti, opatří ji osoba obtížená odkazem odkazovníku v jakosti přiměřené osobním poměrům a potřebě odkazovníka⁷².

Toto ustanovení zákona, zavádí zvláštní pravidlo, že ačkoliv v pozůstalosti zůstavitelem odkázaná věc není, nebrání to povinnosti osoby obtížené odkazem odkazovníku tuto věc vydat, tedy obstarat. Velmi často se toto ustanovení vztahuje na situace, kdy předmětem pozůstalosti je pouze nemovitá věc, kterou dědí jeden potomek zůstavitele, a zůstavitel k tomu přikáže tomuto potomku vyplacení určitého finančního obnosu⁷³ dlouholetému příteli. Tento finanční obnos v pozůstalosti není, ale potomek jako dědic jej musí vyplatit „ze své kapsy“ odkazovníku, tedy příteli zůstavitele. Jinak by tomu bylo, pakliže by zůstavitel přesně uvedl v pořízení pro případ smrti, že finanční obnos má být vyplacen příteli z finančních prostředků z pozůstalosti, jenže tyto by v pozůstalosti již nebyly (nikoliv přičiněním obtížených odkazem), odkaz by byl neplatný (§ 1605 odst.1 OZ) a dědici by jej vyplácet nemuseli.⁷⁴

⁷⁰ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník, Dědické právo, Vydala GRADA Publishing, a.s., 2017 s. 100

⁷¹ Vždy bude záležet na vůli zůstavitele, který může určit osobu (dědice, odkazovníka, třetí osobu) která daný předmět vybere. V případě, že této možnosti zůstavitel nevyužije, ze zákona se tato volba ponechá na odkazovníkovi, ten si může vybrat i nejlepší věc.

⁷² § 1605 odst. 2 občanského zákoníku

⁷³ § 1607 občanského zákoníku „*Odkaz peněz zavazuje osobu obtíženou odkazem k jejich vyplacení, ať již hotové peníze v pozůstalosti jsou nebo nejsou*“

⁷⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 118

2.5.2. Odkaz určité věci

Určité neboli individuálně určené věci jsou protikladem věcí druhově určených. Jednotlivě určená věc, jak název napovídá, je věc konkrétně určená, jedinečná a nezaměnitelná. Mezi takovéto věci lze zahrnout především nemovité věci, předměty historické hodnoty, vzácné knihy, starožitné předměty, umělecká díla a další.⁷⁵

Zvláštností v právní úpravě odkazu určité věci se jeví to, že ačkoliv nadpis hovoří o určitých věcech, posléze se zde objevuje ustanovení o odkazech věci téhož druhu a peněžních částkách a pro tyto věci stanoví, že pakliže se opakují v pořízení pro případ smrti náležejí odkazovníku i tak. Vysvětlení této zvláštnosti odkrývá komentář, který objasňuje, že *termín „určité věci“ užívaný v celém tomto pododdílu je třeba vyložit tak, že se tím míní věc nezastupitelná ve smyslu § 499.*⁷⁶

Při opakování odkazu určité věci v jednom nebo několika případech zákon ve svém § 1608 stanoví, že odkazovník v takovém případě nemá právo na odkázanou věc a také na cenu této věci zároveň. Dále jak výše uvedeno konstatuje, že jiné odkazy, byť i obsahují věc téhož druhu nebo stejnou peněžní částku, náležejí odkazovníku, kolikrát jsou opakovány. Toto ustanovení naráží na problém, kdy zůstavitel odkáže stejnou určitou věc v pořízení pro případ smrti vícekrát. Presumuje se (z důvodu ochrany obtížených odkazem), že toto zůstavitel učinit nechtěl a odkazovníku se přisuzuje právo pouze na danou věc (jednou) a nikoliv ještě na cenu této věci. Jiné je to v případě odkazu peněz, pakliže je v pořízení pro případ smrti odkázána peněžní částka vícekrát, odkazovníku náleží stejná peněžní částka tolikrát, kolikrát je uvedena v pořízení pro případ smrti. Nicméně právě v případě vícečetného odkazu peněz by se zkoumala předně vůle zůstavitele, zda-li zůstavitel měl v úmyslu danou částku odkázat vícekrát či se jednalo pouze o omyl.

Zůstavitel nemůže odkázat věc, která nepatří ani jemu samotnému ani dědici nebo odkazovníku, který ji má poskytnout někomu jinému. Jedinou možností, pakliže zůstavitel má intenci odkázat takovou věc, je přikázat osobám obtíženým odkazem tuto věc koupit. V případě, že konkrétní

⁷⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016, s. 383

⁷⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 269

věc, kterou mají osoby obtížené odkazem koupit, z opodstatněných důvodů koupit nelze,⁷⁷ vyplatí se odkazovníku cena obvyklá za danou věc. Aby se zamezilo znevýhodnění odkazovníka, samozřejmě „*obvyklá cena se bude posuzovat v době jednání o koupi věci.*“⁷⁸

⁷⁷ Věc již neexistuje, vlastník věc nechce prodat za obvyklou cenu, atd.

⁷⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 271

2.5.3. Odkaz pohledávky

Úprava odkazů pohledávky, jak je výše stanoveno, je dalším příkladem z právní úpravy odkazu, kdy zákonodárce převzal právní úpravu z OZO v jeho § 663 až 668 a pouze ji přizpůsobil současnému právnímu jazyku a moderním institutům, ale jinak ponechal beze změny.

Dle Krčmáře rozlišujeme pod odkazem pohledávky *legatum liberationis* (§ 663, 666 OZO), *legatum nominis* (§ 664, 668 OZO) a *legatum debiti* (§ 663, 667 OZO).⁷⁹

Legatum liberationis OZ upravuje v § 1614 a § 1615, kdy tímto odkazem může zůstavitel „osvobodit“ odkazovníka od dluhu nebo dluhů, které vůči zůstaviteli má. Odkazem zůstavitel zavazuje osobu obtíženou odkazem, aby vydala odkazovníku doklad o vyrovnání dluhu. Odkaz bude neplatný, pakliže dluh byl vyrovnán před smrtí zůstavitele. Dluh nesmí vzniknout po zřízení odkazu. Zůstavitel však projevem vůle může odkázat i dluhy, které vzniknou po zřízení odkazu, nicméně pokud v pořízení pro případ smrti není toto výslovně uvedeno, platí zákonem daná úprava a na dluhy, které vzniknou později se *legatum liberationis* vztahovat nebude.⁸⁰

OZ *legatum nominis* upravuje v § 1612 a 1613 OZ. Tato ustanovení upravují odkaz pohledávek zůstavitele za třetí osobou, kdy osoba obtížená odkazem postoupí danou pohledávku s příslušenstvím a případným zajištěním odkazovníku, vydá mu potřebné doklady o pohledávce a sdělí mu vše, co odkazovník potřebuje k uplatnění pohledávky vůči dlužníku. Důležitou skutečností je, že obtížený odkazem, který postoupil pohledávku, neručí za její pravost a ani za její dobytost.⁸¹ Dále se pod pojmem *legatum nominis* ukrývá odkaz všech pohledávek, které zahrnují všechny pohledávky trvajících po zřízení odkazu až na určité výjimky.⁸² Zajímavostí tohoto ustanovení je, že není zcela jisté v případech, kdy se odkazují všechny pohledávky, zda-li se odkázání těchto pohledávek vztahuje pouze na dobu do pořízení pro případ smrti, nebo naopak i na pohledávky vzniklé poté. Jednoznačnou odpověď nelze nalézt ani v komentářové

⁷⁹ KRČMÁŘ, J. Právo občanské IV, V. Právo rodinné. Právo dědické, Praha: Wolters Kluwer, 2014, reprint původního vydání s. 119

⁸⁰ „Ustanovení: „všechny dlužné pohledávky, které tu jsou, prohlašuji za zaniklé.“ Zahrnuje také dlužné pohledávky vzniklé po zřízení závěti (GL. U. 1317) v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 243

⁸¹ KRČMÁŘ, J. Právo občanské IV, V. Právo rodinné. Právo dědické, Praha: Wolters Kluwer, 2014, reprint původního vydání, s. 120

⁸² Odkaz se nevztahuje na pohledávky vzniklé z převoditelných cenných papírů a vkladních knížek, ani pohledávky vázající na nemovitých věcech a pohledávky vznikající z práva věcného.

literatuře k OZO ani k nové právní úpravě. Nicméně OZ hovoří o „pohledávkách trvajících po zřízení odkazu“, což by nasvědčovalo spíše výkladu, „že zákon má na mysli pouze pohledávky existující v době zřízení odkazu“⁸³. Proti této interpretaci zákona mluví starší literatura, kdy Rouček a Sedláček se přiklání spíše k interpretaci, že rozhodným momentem pro pohledávky, které lze obsáhnout do slova „všechny“ bude určovat smrt zůstavitele a až tímto okamžikem bude počet pohledávek uzavřen.⁸⁴ Osobně se více přikláním ke druhému názoru s tím, že zůstavitel může v pořízení pro případ smrti objasnit, které pohledávky odkáže, a komu. Pakliže této možnosti (spíše prozíravosti) nevyužije, mělo by být pod pojmem „všechny pohledávky“ zahrnuty všechny pohledávky.

Poslední ze tří výše zmíněných odkazů je *legatum debiti*, který je v nové právní úpravě zařazen do § 1616 a 1617 OZ. Dle znění zákona, odkaz dluhu, který má zůstavitel uhradit odkazovníku, má ten právní účinek, že zavazuje osobu obtíženou odkazem uznat dluh, který zůstavitel určitě vyjádří nebo odkazovník v případech, kdy zůstavitel neurčitě vyjádří svou vůli, prokáže, a uhradit jej nejpozději ve lhůtě pro splnění ostatních odkazů bez zřetele k podmínkám a lhůtám, které obtížený se zůstavitelem ujednal. Jako problematické se může jevit ustanovení § 1617 OZ, které stanoví, že odkáže-li zůstavitel někomu stejnou částku, jako mu sám dluží, má se za to, že nechtěl odkazem splnit dluh. Odkazovník tedy obdrží jak dluh, tak i odkaz. Rozhodující tedy bude dostatečně jasné vyjádření vůle zůstavitele ohledně úmyslu odkazem dluh uhradit, nebo nikoliv. V případě pochybností ohledně výkladu zůstavitelovi vůle, bude nesnadné prokázat, že zůstavitel mínil odkazem splnit dluh, pakliže to v pořízení pro případ smrti nebude přesně uvedeno.⁸⁵ Osoba odkazem obtížena v případech, kdy se nepovede prokázat úmysl zůstavitele pouze splnit dluh, poté bude muset poskytnout plnění odkazovníku v podobě stanovené odkazem, ale případně i vyrovnat dluh, který měl odkazovník za zůstavitelem.

⁸³ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 340

⁸⁴ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 246

⁸⁵ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 342

2.6. Obtížení odkazem

Tím, že zůstavitel zřídí odkaz v pořizování pro případ smrti, resp. smrti onoho zůstavitele, tento vytváří právní vztahy mezi možnými dědici, odkazovníky nebo pododkazovníky. Obecně lze zvláštnost institutu odkazu shledávat ve skutečnosti, že zůstavitel vytváří právní vztahy mezi třetími osobami navzájem. Jak bylo již výše nastíněno, smrtí zůstavitele, který zřídil odkaz, vzniká závazkový vztah mezi dědicem, jako dlužníkem a tedy osobou odkazem obtíženou, a odkazovníkem, jako věřitelem (nebo i dlužníkem v případě pododkazu). Odkazovník má za dědicem pohledávku a dědic vůči odkazovníku dluh. Tento obligační vztah vzniká pouze z vůle zůstavitele, aniž by se jakákoliv z výše uvedených stran k tomuto dobrovolně zavázala. V tomto podání to zní poněkud nespravedlivě, samozřejmě dědic i odkazovník mají k dispozici zákonné prostředky k řešení takto nastavené situace, aby jim tato nebyla k újmě.

Odkazy dle § 1597 OZ připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů, a to i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců. Dále ve stejném zákonném ustanovení nalezneme výjimku, že toto neplatí, pokud zůstavitel zvlášť přikáže splnění odkazu jednotlivému spoludědici nebo odkazovníku. Jinak řečeno, obecně pokud existují například dva dědicové a dva odkazovníci, tito dva odkazovníci jako věřitelé mají pohledávku za oběma dědici, nicméně pokud zůstavitel přikáže vydání konkrétní věci z pozůstalosti, a to konkrétnímu dědici, tento se stává dlužníkem bez ohledu na druhého dědice nebo svůj podíl a je povinen věc vydat. Podobně tomu bude i v případě, že se zůstavitel rozhodne odkázat věc, která náleží do majetku konkrétního dědice, tento bude také povinen onu věc odkazovníku vydat, pakliže bude chtít podíl na pozůstalosti, a tedy neodmítne dědictví jako celek.

2.6.1. Ochrana dědiců

Dle důvodové zprávy k OZ: „*Osnova nepřijímá zásadu obecného zákoníku občanského, že zůstavitel může dědictví odkazy zcela vyčerpat, takže by vzhledem k tomu, dědic po nabytí dědictví jen vydal odkazovníkům odkazy a z pozůstalosti by mu nic nezůstalo. Vychází se naopak z pojetí spravedlnosti, zůstane-li osobě, která dědictví nabývá, přes její obtížení odkazy, alespoň část dědictví nezatížena.*“⁸⁶

Z výše uvedeného důvodu se zavádí do právní úpravy institut Falcidiánské kvarty a s ním spojené krácení odkazů, o kterých pojednáváme vzápětí.

2.6.1.1. Quarta Falcidia

Falcidiánská kvarta, neboli latinsky quarta Falcidia je římskoprávní institut, který byl převzat do moderní právní úpravy odkazu. OZ v ustanovení § 1598 odst. 1 stanoví, že každému dědici musí z hodnoty dědictví zůstat alespoň čtvrtina odkazy nezatížena. Úprava falcidiánské kvarty v OZ není tedy příliš rozsáhlá, a proto bude její výklad podléhat komplikovanější analýze. Falcidiánská kvarta, tedy jednoduše řečeno slouží k *omezení pořizovací volnosti zůstavitele*.⁸⁷ A dále má sloužit k ochraně dědice a určitému spravedlivému rozdělení pozůstalosti, právě s ohledem na hodnoty odkazu či odkazů.

Falcidiánská kvarta jako jeden z mála institutů dědického práva spojený s odkazem, není převzat z úpravy OZO ani z jiné moderní právní úpravy. Právě z důvodu převzetí institutu falcidiánské kvarty, ale zároveň opomenutí uzpůsobit navazující právní úpravy OZ, *dle komentáře k OZ může přinést mnohé výkladové problémy. Příkladem zmatečného výkladu je dikce ustanovení 1598 odst. 1 OZ, ze které plyne, že dědicům „musí“ zůstat z hodnoty dědictví aspoň čtvrtina. Z ustanovení § 1630 OZ nicméně vyplývá, že jde o právo dědice, které může, ale nemusí uplatnit.*⁸⁸ Jinak řečeno, dědic navzdory falcidiánské kvartě v případech, kdy je odhodlán splnit zůstavitelovo přání a vyhovět všem odkazům, ať již přesahují hodnotu třech čtvrtin dědictví (co dědic z pozůstalosti získal) nebo dokonce celého dědictví, takto učinit může. Pokud dědic

⁸⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, konsolidované znění, str. 398

⁸⁷ ČERNOCH, R. *Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ*, Ad Notam, vydává Notářská komora ČR, 4/2015, str. 12, ISSN: 1211-0558

⁸⁸ FIALA, DRÁPAL a kol., *Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 319

nechce plnit odkazy nad rámec čtvrtiny nabytého dědictví, má možnost odkazy zkrátit. O krácení odkazů viz níže.

2.6.1.2. Krácení odkazů

Z ustanovení § 1598 in fine vyplývá, že pokud zůstavitel zatíží dědice více, aniž by jim zůstala jedna čtvrtina dědictví nezatížena, má dědic právo na poměrné zkrácení odkazů. Jak je výše nastíněno, jedná se o právo, dědic má možnost volby, zda odkazy splní nebo bude požadovat jejich poměrné zkrácení.

Krácení odkazů nenastupuje automaticky, každý dědic toto své právo musí uplatnit. Z důvodové zprávy k OZ⁸⁹ vyplývá, že v případě, že existují pochybnosti o dostatečné hodnotě dědictví, ze kterého mají být jednotlivé odkazy vydány, měl by dědic uplatnit své právo na výhradu soupisu, pokud tak učiní, bude ochráněn před nadměrným zatížením dědictví. Na druhou stranu, pokud dědic neuplatní výhradu soupisu, nebude mít právo uplatit právo na krácení odkazů a i kdyby odkazy přesahovaly hodnotu dědictví, dědic bude povinen odkazy bezvýhradně splnit.

V případě neuplatnění výhrady soupisu má dle § 1630 odst. 1 poté dědic právo jen na náhradu nákladů učiněných při splnění odkazů a na přiměřenou odměnu za svou námahu. Nestačí-li pozůstalost k jejich úhradě, hradí náklady i odměnu samotní odkazovníci, znovu podle poměru hodnoty odkazů.

⁸⁹ Důvodová zpráva k OZ (§ 1630 až 1632), s. 401

2.6.2. Právo dědice vyhradivšího si soupis

Právo dědice vyhradivšího si soupis upravuje OZ v svém § 1630 a 1632. Důvodová zpráva k těmto ustanovením uvádí „Nelze vyloučit případy, kdy zůstavitel pozůstalost odkazy takřka vyčerpá, anebo kdy objem odkazů dokonce pozůstalost převyší. To může nastat, nevyžije-li dědic právo na krácení odkazů tak, aby mu zůstala čtvrtina dědictví nedotčena. Tehdy nastanou různé situace podle toho, zda se dědic přihlásil s výhradou soupisu nebo bez takové výhrady“⁹⁰.

Pakliže si tedy dle výše uvedeného dědic vyhradí soupis, a budou splněna zákonná kritéria, zákon mu poskytuje práva uvedená v § 1630 a 1632 OZ. Prvním kritériem je odkazy téměř vyčerpaná čistá pozůstalost a druhým kritériem poté neuplatnění práva dle § 1598 OZ, tedy nezkrácení odkazů.

Zákon používá pojem „čisté pozůstalosti“, který nedefinuje. Dle komentáře k občanskému zákoníku „zákon mluví o čisté pozůstalosti, ale ve smyslu procesním jde o čistou hodnotu pozůstalosti. Jde tedy o částku, která zbude po odečtení dluhů.“⁹¹

Pokud jsou splněny kumulativně tyto dvě výše uvedené podmínky, má dědic právo na náhradu nákladů učiněných při splnění odkazů a na přiměřenou odměnu za jeho námahu. Problém nastává při výkladu použitých pojmů ve smyslu, co může být oním vynaloženým nákladem a co je přiměřená odměna za dědicovu námahu. Lze předpokládat, že výklad těchto pojmů se bude odvíjet od jednotlivých případů, jelikož je jen těžko představitelné, že by se do budoucna vytvořila „tabulka“, která by shrnovala, co pod tyto pojmy lze a co nelze zařadit.

Příkladem může být situace, kdy se bude jednat o pozůstalost značné hodnoty a dědic bude chtít vyhovět poslední vůli zůstavitele, který se rozhodne přikázat odkazy desítky různých předmětů desítkám různých odkazovníků. Při odkazu finančních obnosů dědic bude tyto muset převádět, vybírat, nebo se jinak postarat o jejich vydání, tedy budou mu vznikat výdaje spojené s komunikací či samotnými transakcemi u bankovních institucí. Dále pokud si dědic nebude vědět rady s nastalou situací a vyhledá pomoc advokáta či notáře, tito pro něj budou znovu představovat další výdaj, samotné vyhledání odkazovníka, předání odkazu, tedy výdaje představující poštovné, pojištění a další. Co vše bude možno zahrnout do nákladů a jak se bude

⁹⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, konsolidované znění, str. 401

⁹¹ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 369

vypočítávat přiměřená odměna za námahu dědice, bude nutné vždy posuzovat adekvátně k situaci.

V případech dle § 1630 odst. 1 OZ, kdy nestačí pozůstalost k úhradě výše uvedených nákladů a odměny, tyto hradí podle hodnoty odkazů odkazovníci a pokud tak neučiní, dědic má k předmětu odkazu zadržovací právo a nemusí tak předmět odkazu vydat, dokud jeho náklady a odměna, resp. daná část nebude daným odkazovníkem uhrazena. Nicméně může nastat situace, kdy dědic již předmět odkazu vydal, a náklady a odměna se dovyčíslí až poté. Ani takto konstruovaná situace odkazovníka nezbavuje povinnosti uhradit část nákladů a odměny dědice. Jedinou možností pro odkazovníka, jak se zbavit povinnosti úhrady nákladů nebo odměny dědice, představuje vydání odkazu dědici i s užitky nebo jejich cenu.

Pakliže *čistá pozůstalost*⁹² nestačí k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sníží. Ustanovení § 692 OZO stanoví „*Nestačí-li pozůstalost k úhradě dluhů, jiných povinných výloh a k vyřízení všech odkazů, učiní se odkazovníkům poměrné srážky*“. OZO hovoří pouze o pozůstalosti obecně, a z předchozích ustanovení je zřejmé, že pojem čistá pozůstalost je užíván pouze pro pozůstalost, od které již byly odečteny dluhy zůstavitele. Dále oproti úpravě v OZO ustanovení §1631 OZ hovoří pouze o úhradě dluhů a jiných povinných výdajů, o odkazech se explicitně nehovoří. Nicméně aby se zachovala konzistentnost úpravy a její použitelnost je nutné „*pojem ‚jiných povinností‘ vztáhnout mimo jiné i na povinnosti dědiců splnit odkazy*.“⁹³

Nakonec nestačí-li čistá pozůstalost k vyřízení všech odkazů, uspokojí se přede všemi ostatními odkaz zaopatření, výchovy a výživy. Ostatní odkazy se poměrně sníží.

Právní úprava práva dědice vyhradivšího si soupis vychází z úpravy OZO, nicméně ne zcela, což je v tomto případě možná spíše ke škodě. Při pohledu do OZO, přesně do § 690 a násl., lze shledat úpravu shodnou s úpravou současnou. Nicméně při pohledu na ustanovení § 801 OZO, které zní „*Bezvýhradná přihláška dědická má za následek, že dědic musí ručiti všem věřitelům zůstavitelovým za jejich pohledávky a všem odkazovníkům za jejich odkazy, byť i pozůstalost nestačila.*“ a ustanovení § 802 ve znění „*Nastoupí-li se v pozůstalost s výhradou právního*

⁹² Jedná se o hrubou pozůstalost, pravděpodobně zákonodárce tyto dva pojmy chybně zaměnil. Jelikož, jak bylo výše uvedeno čistou pozůstalostí se myslí pozůstalost po odečtení dluhů, tedy z logického výkladu je zřejmé, že není možné z čisté pozůstalosti dále odečíst dluhy zůstavitele. Dle ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 320

⁹³ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 371

dobrodiní soupisu, bude soudem ihned proveden soupis na účet podstaty. Takový dědic je věřitelům a odkazovníkům jen potud zavázán, pokud pozůstalost stačí na pohledávky jejich i jeho vlastní, jež mu náležejí kromě práva dědického.“ je zřejmé že oproti ustanovením § 1704 a 1706 OZ výše uvedená obsahují nad odpovědnost dědice, který si vyhradí nebo nevyhradí soupis, za dluhy zůstavitele i odpovědnost za splnění odkazů. Lze se nicméně domnívat, že uvedená ustanovení se vykládají v souladu se zněním OZO, jelikož „principiálně vychází úprava dědického práva v OZ ze zásady, že uplatnění výhradu soupisu ovlivňuje míru odpovědnosti dědice za splnění odkazu obdobně jako u odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele.“⁹⁴

Obecně se domnívám, že pokud si je dědic nejistý zadlužeností zůstavitele, a tedy možné předluženosti pozůstalosti, což bude situace značného množství dědiců, měla by výhrada soupisu pozůstalosti nastupovat automaticky. Každý dědic by o této možnosti měl být informován, tak aby se mohl rozhodnout, zda odmítnout dané dědictví, nebo nikoliv nebo jaký zvolit další postup. Majoritní většina dědiců o možnosti vyhradit si soupis pozůstalosti samozřejmě nemá tušení a bez dostatečného poučení by, jako v mnoha jiných případech, docházelo k situacím, kdy by dědic akceptoval dědictví, nevyhradil si soupis a poté splácel roky věřitelům dluhy zůstavitele.

⁹⁴ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 368

2.7. Pododkaz

Jak bylo nastíněno v úvodu této práce pododkazem přikazuje zůstavitel odkazovníku, aby tento v postavení dlužníka poskytl určité zůstavitelem přikázané plnění pododkazníkovi, který bude vůči odkazovníku v postavení věřitele. Pododkaz jinými slovy konstituuje „řetěz na sebe navazujících obligačních vztahů“⁹⁵, a to mezi dědicem a odkazovníkem a dále mezi odkazovníkem a pododkazovníkem. Pododkaz jako speciální druh odkazu lze zřídit pouze skrze pořízení pro případ smrti, stejně jako je tomu u odkazu.

Příkladem může být zůstavitel, který se rozhodne zřídit odkaz znějící na částku 100.000,- Kč ve prospěch spolku Zachraňujeme pejsky, z.s. (odkazovník), a zároveň zřídí pododkaz, kterým přikáže spolku Zachraňujeme pejsky, z.s., aby poskytl z obdržené částky částku 10.000,- Kč spolku Kočičí přátelé, z.s. (pododkazovník). Nejdříve tedy vzniká vztah mezi dědici, jako dlužníky a Zachraňujeme pejsky, z.s., jako odkazovníkem (věřitelem), a zároveň vzniká vztah mezi Zachraňujeme pejsky, z.s., jako odkazovníkem (dlužníkem), a spolku Kočičí přátelé, z.s., jako pododkazovníkem (věřitelem).

Z ustanovení § 1599 OZ odst. 1 vyplývá, že výše uvedený scénář by byl možný i za situace, kdy by pododkaz zněl na částku 150.000,- Kč, tedy částku převyšující hodnotu odkazu. Ani tato situace nezbavuje odkazovníka povinnosti pododkaz splnit.

Dle mého názoru pojem pododkaz, který je také převzat z úpravy OZO, zákonodárce znovu nezavedl pouze z důvodu lepší přehlednosti úpravy, ale také jako nápomocnou ruku zůstavitelům, aby se předcházelo zmatečným zřizování odkazů v pořízeních pro případ smrti, pakliže má zůstavitel intenci využít vícero odkazů na sebe navazujících.

⁹⁵ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 320

2.8. Odvolání odkazu

Dle důvodové zprávy OZ „*odkaz lze odvolat stejným způsobem, kterým se odvolává závěť*“, dále je zde stanoveno, že v § 1602 a 1603 OZ jsou upraveny speciální případy uplatnění či neuplatnění vyvratitelných právních domněnek, které tedy platí pouze v případě, že se neprokáže jiná vůle zůstavitele.

Právní úprava odvolání závěti či dovětku⁹⁶, která je tedy plně uplatnitelná v případech odvolání odkazu, rozeznává především odvolání výslovné, odvolání mlčky, a poté výše uvedené speciální způsoby odvolání odkazu.

K výslovnému odvolání odkazu se dle zákona vyžaduje projev vůle zůstavitele směřující k odvolání odkazu, musí být učiněn v pořízení pro případ smrti, ve kterém je možné zřídit odkaz, tedy závěti a dovětku. Projev vůle musí být jasný, srozumitelný a konkrétní. Zůstavitel jednoduše „*odvolá odkaz*“, který předtím v pořízení pro případ smrti zřídil. Pakliže chce odvolat pouze pododkaz, odvolá pouze ten a toto odvolání nebude mít žádného právního následku na odkaz, tedy samozřejmě pouze právní následek vztahující se ke skutečnosti, že odkazovník nebude povinen pododkazovníku k plnění z pododkazu. Jiná situace by nastala, pakliže by zůstavitel zrušil odkaz, na který se váže další pododkaz. „*Existence pododkazu je závislá na existenci odkazu, a proto pododkaz zaniká společně s odkazem, na jehož základě vznikl.*“⁹⁷

Odvolání odkazu mlčky je dle §1578 odst. 1 zákona možno zničením listiny, na níž byl odkaz zřízen. Zničena může být listina různými způsoby, nicméně osoba, která listinu má právo zničit se všemi právními následky dle judikatury a komentářové literatury, může být pouze osoba samotného zůstavitele.⁹⁸ Domnívám se, že jiná možnost by byla proti smyslu právní úpravy a pravděpodobně by vedla k ničení „*nevyhovujících*“ pořízení pro případ smrti, v našem případě závětí a dověteků zřizujících odkaz.

Osvětlením dvou výše uvedených způsobů odvolání odkazu, docházíme ke speciálním způsobům odvolání odkazu, které jsou již vymezeny v ustanoveních zákona týkajících se odkazu samotného.

⁹⁶ § 1577 a násl. občanského zákoníku

⁹⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 122

⁹⁸ Rozsudek sp. zn. 21 Cdo 2242/2012 v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 273

První z vyvratitelných domněnek stanoví, že odkaz byl odvolán, jestliže zůstavitel odkázanou věc zničí, nebo ji zcizí a znovu nenabude. Zničením věci se míní její znehodnocení, tedy že věc je takovým zásadním způsobem poškozena, že nemůže sloužit svému účelu.⁹⁹ *„Zcizením věci se rozumí její darování, směna nebo prodej.“*¹⁰⁰

Druhá z vyvratitelných domněnek stanoví, že odkaz byl odvolán, pakliže zůstavitel odkázanou věc změní takovým způsobem, že to je již věc jiná. Příkladem takovéto změny může být odkázání určitého stavebního materiálu, který se ale zůstavitel poté rozhodne zapracovat do výstavby svého nového domu a tímto zpracováním dochází ke změně podstaty věci a s tím spojené odvolání odkazu. Nicméně pokud by ze zůstavitelovy vůle plynul záměr jiný než odvolání odkazu, například zapracování odkázaného zlata do uměleckého předmětu, kdy by v pořízení pro případ smrti bylo zřejmé, že i po zpracování zlata odkazovník má daný předmět získat, dědici by byli povinni umělecký předmět odkazovníku vydat. Tento zůstavitelův záměr by musel být prokázán.

Třetí z vyvratitelných domněnek stanoví, že odkaz byl odvolán, jestliže zůstavitel odkázanou pohledávku vymůže a vybere. *„Stalo-li se tak jen zčásti, nastupuje domněnka částečného odvolání odkazu.“*¹⁰¹

Situaci, kdy odkazovník určitou věc nabude od zůstavitele před smrtí zůstavitele, osvětluje ustanovení § 1609 OZ, které stanoví pro situaci, kdy odkazovník získá věc bezplatně od zůstavitele za jeho života, že odkaz byl odvolán a odkazovník nemá nárok na žádné plnění, ani v podobě obvyklé ceny za danou věc.

⁹⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 123

¹⁰⁰ tamtéž

¹⁰¹ Důvodová zpráva, konsolidované znění, s. 399

2.9. Nabytí odkazu

Odkazovník nabývá právo na odkaz pro sebe a pro své nástupce smrtí zůstavitele.¹⁰² Smrt je právní skutečnost, se kterou právní norma spojuje vznik, změnu nebo zánik právních vztahů, tedy subjektivních práv a povinností. Soudní lékařství definuje smrt jako „*nezvratnou zástavu srdeční činnosti, k níž se návazně pojí nezvratná zástava dýchání a nezvratný zánik všech funkcí mozku*“.¹⁰³ Tato definice prakticky kopíruje obecně přijímanou definici dle transplantačního zákona, který smrt označuje jako „*nevratnou ztrátu funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratnou zástavu krevního oběhu*“.¹⁰⁴

Určení okamžiku smrti zůstavitele má v dědickém právu značnou důležitost, je to právě okamžik smrti, kdy odkazovníkovi (a jeho nástupcům) vzniká právo na odkaz.¹⁰⁵ Neznamená to bez dalšího, že smrtí zůstavitele lze předmět odkazu ihned vymáhat. Zůstavitel v odkazu může stanovit pro odkazovníka určité podmínky nebo doložení času, bez jejichž splnění právo na odkaz nevznikne.¹⁰⁶ *Právo na odkaz pouze určuje osobu odkazovníka a jeho právo spočívající v konkrétní pohledávce proti konkrétnímu dědici nebo konkrétním dědicům na vydání konkrétního předmětu odkazu.*¹⁰⁷

Domáhat se vydání věci může odkazovník po dědici či dědicích až okamžikem dospění práva na odkaz, tedy okamžikem splatnosti.¹⁰⁸ Příkladem odkazu, který již dospěl (je realizovatelný), je pakliže zůstavitel přikáže svému potomkovi (dědici), aby z pozůstalosti (dědictví) vydal konkrétně určený umělecký předmět, a to dlouholetému příteli zůstavitele. Zůstavitel zde neurčil žádnou podmínku pro vydání předmětu odkazu, ani doložení času, odkaz dospěl a může být přítelem zůstavitele, jako odkazovníkem, požadován ihned. Příkladem nedospělého odkazu by v rámci stejné situace byla dodatečná podmínka, že předmět odkazu bude příteli zůstavitele vydán, jakmile tento uskuteční cestu kolem světa.

¹⁰² § 1620 občanského zákoníku

¹⁰³ ŠTEFAN, J. HLADÍK, J. a kol. Soudní lékařství a jeho moderní trendy, Grada Publishing, a.s., 2012, s. 17

¹⁰⁴ § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb., transplantační zákon

¹⁰⁵ Dle § 1621 odst. 1 vlastnické právo k odkázané věci nabývá odkazovník způsobem, jaký nabývá vlastnické právo (ust. § 1099 až 1105 občanského zákoníku).

¹⁰⁶ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 125

¹⁰⁷ tamtéž

¹⁰⁸ § 1621 odst. 2 občanského zákoníku

Okamžik splatnosti odkazu určuje zůstavitel, pakliže zůstavitel neurčí splatnost odkazu, zákon stanoví, že odkaz jednotlivých věcí z pozůstalosti a odkaz práv vztahujících se k takovým věcem může být odkazovníkem požadován ihned. Stejně pravidlo platí pro odkazy menších odměn pro zaměstnance a odkazy veřejně prospěšné, dobročinné a podobné. Jiné odkazy jsou splatné rok po smrti zůstavitele.¹⁰⁹ Důvodem pro omezení zákonem předepsaného okamžiku splatnosti nebo hodnoty odkazů je především určitá ochrana dědice nebo dědiců, kteří jsou povinni vůči odkazovníkům.

Nicméně u odkazů veřejně prospěšných, dobročinných a podobných zákonodárce z pochopitelných důvodů upřednostnil určitý veřejný zájem nad možným zatížením dědiců a žádné omezení tak nestanoví.

2.9.1. Právo odkazovníka na zajištění

Právu odkazovníka na zajištění věnuje OZ jediný § 1627. Odkazovník v zákonem daných případech může požadovat po osobě odkazem obtíženě určité zajištění odkazu, samozřejmě pokud to přímo přikazuje zůstavitel, neuplatní se toto jako možnost odkazovníka, ale přímo povinnost osoby obtíženě toto zajištění zřídit. *Zůstavitel může v pořízení pro případ i zajištění odkazu vyloučit.*¹¹⁰ Zákonem dané právo na zajištění může vzniknout v těchto případech, u odkazu opakovaného plnění, odkazu, jehož plnění se ještě nelze domáhat vzhledem k zákonné *roční lhůtě (dle § 1624 odst. 1 věta třetí)*¹¹¹ nebo kterého se nelze domáhat vzhledem k lhůtě či podmínce určené zůstavitelem.

Postavení anebo vztah odkazovníka jako věřitele a osoby obtíženě odkazem jako dlužníka, nastiňují dle čeho a podle jakých pravidel se zajištění pohledávky, kterou odkazovník za osobou obtíženou, má řídit. Úpravu zajištění odkazu, tedy zajištění pohledávky, resp. dluhu upravuje § 2010 a násl. OZ.¹¹² Otázkou zůstává, kdo (věřitel nebo dlužník) má v případech odkazu právo

¹⁰⁹ §1624 občanského zákoníku

¹¹⁰ Rozhodnutí GL. U. 569, GH 1858, str. 213, GL. U. 1520 v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, str. 270

¹¹¹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 309

¹¹² „odkazovník může žádati zajištění svého nároku za podmínku, za jakých tu věřitel jest oprávněn žádati zajištění“ dle ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 270

volby z možnosti různého zajištění dluhu. Zákon nestanoví, která ze stran může závazně určit druh zajištění.¹¹³ Z různých důvodů by bylo vhodnější, aby se tedy strany na způsobu zajištění dohodly. Nicméně pokud není dohoda možná, určitým vodítkem pro odpověď na otázku výše může sloužit rozhodnutí GI. U. 2743 znějící *“Určiti způsob zajištění jest ponecháno dědici”*¹¹⁴, které ale moderní literatura neuvádí, tudíž je její dnešní použití minimálně sporné.

Právo na zajištění odkazovník nemá za předpokladu, že osoba odkazem obtížená, prokazatelně disponuje majetkem, který dává sám o sobě dostatečnou záruku, že dluh bude plněn, a tedy odkazovník uspokojen. Toto ustanovení také míří pravděpodobně na situace, kdy se odkazovník dožaduje zajištění dluhu po osobě odkazem obtížené s úmyslem tuto osobu obtěžovat a neúměrně svým požadavkem zatěžovat.

2.9.2. Uvolněný odkaz

Uvolněnému odkazu jsme se již věnovali v předešlých kapitolách. Pro upřesnění lze doplnit převzatou úpravu z Osnovy 1937 do OZ.

Uvolněný odkaz OZ upravuje ve svých § 1628 a 1629. O uvolněném odkazu hovoříme v případech, kdy odkazovník nemůže (například z důvodu úmrtí) nebo nechce (odkaz odmítne) odkaz přijmout a tento nepřípadně náhradníku. Náhradníka by musel určit zůstavitel. V případě, že odkazovníků je více a tito odkazy přijmou, uvolněný odkaz se mezi ně rozdělí, pakliže to jeho povaha dovoluje. Příkladem může být odkaz určité částky peněz třem různým osobám, kdy zůstavitel je chtěl podělit rovným dílem¹¹⁵, pokud jedna z těchto tří osob odkaz nenabude z důvodu jejího úmrtí před zůstavitelem a nebyl zde stanoven žádný náhradník, přiroste tento uvolněný podíl poměrně k podílům ostatních odkazovníků. Problematickou se bude jevit situace, kdy zůstavitel nechtěl odkazovníky podělit rovným dílem, ale přesně stanovenými podíly na dané věci nebo věcech, v našem případě komplikovaněji, penězi. Zde musí být zjevné, zda zůstavitel měl, či neměl v úmyslu „rozdělit“ předmět nebo předměty odkazů mezi odkazovníky,

¹¹³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 310

¹¹⁴ Rozhodnutí GI. U. 2743 dle ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 270

¹¹⁵ FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 366

a tedy pouze odkazem omezit odkazovníky mezi sebou, nebo si přál pouze takto stanovit podíly a výše uvedené v úmyslu neměl. Pokud tedy zůstavitel odkázal tři určité částky třem daným odkazovníkům bez toho, aby zde byl úmysl pouhého rozdělení dané částky na tři díly mezi tři odkazovníky, poté uvolněný podíl nepřiroste k podílům ostatních odkazovníků, ale bude „navrácen“ do pozůstalosti.

Poslední odstavec § 1628 OZ uzavírá, že v ostatních případech, nad ty výše vyjmenované, povinnost splnit odkaz zanikne. V těchto případech bude znovu záležet na výkladu posledního pořízení, a tedy vůle zůstavitele.

V ustanovení § 1629 je pamatováno na situaci, kdy je s odkazem spojena určitá povinnost, přání zůstavitele, aby bylo něco vykonáno nebo vydáno. Pakliže odkaz případně někomu jinému než původnímu odkazovníku, tak tento má povinnost splnit břemena, která se k odkazu váží, ať už se jedná o splnění pododkazu nebo o něco jiného. Výjimku stanoví odstavec 2 stejného ustanovení, který určuje, že jedná-li se jen o osobní úkony osoby odkazem původně obtížená, plnit se nemusí. Nelze tak předpokládat, že by odkazovník plnil pododkaz, ve kterém je přikázáno, že osoba původně odkazem obtížená musí dodělat vysokou školu.

2.10. Vybrané problémy současné právní úpravy

Pro pojednání ohledně vybraných problémů současné právní úpravy bych chtěla nastínit různé životní situace, které si lze jednoduše představit a přitom nalézt na ně konstruktivní řešení nebo dokonce jednoznačnou odpověď není snadné. Často se bohužel stává, že ono řešení není vždy zcela po vůli zůstavitele, ba dokonce je zcela proti této vůli.

První z těchto situací vychází z předpokladu, že zůstavitel má dluhy v hodnotě 4.000.000 Kč u tří různých věřitelů. Zároveň je ale vlastníkem velmi cenné sbírky poštovních známek v hodnotě 5.000.000 Kč. Dále je vlastníkem starého Fordu Focus v hodnotě 150.000 Kč, účtu s 1.500.000 Kč a pár drobností zanedbatelné hodnoty. Zůstavitel má pouze jednoho potomka a žádné další příbuzné. Sepíše závěť, ve které všechn svůj majetek zůstává svému potomku a zároveň mu přikáže, aby vydal celou jeho sbírku poštovních známek muzeu. Zůstavitel posléze zemře a jeho jediný potomek, vědom si výše dluhů zůstavitele, dědictví odmítne. V tomto případě je zřejmé, že i kdyby se dle posléze nastoupivší zákonné dědické posloupnosti našel dědic, vždy by dědictví odmítl, jelikož by ani při výhradě soupisu z dědictví nezískal nic než možnou náhradu nákladů a odměnu za svou námahu, a to by, pakliže by daný člověk neměl k zůstaviteli určité pouto, nebylo dostačující k tomu, aby dědictví bylo přijato. Dědic chybí, a tedy odkazovník stále nemá vůči komu svou pohledávku uplatnit. Nehledě na skutečnost, že na scéně jsou další tři věřitelé, kteří by se vedle 1.650.000 Kč rádi částečně uspokojili i z hodnoty sbírky odkázané muzeu. Stát dle § 1634 nemůže dědictví odmítnout a dalo by se tedy předpokládat, že by o závazky z něj plynoucí musel postarat právě stát, jenže tomu tak není.

Ustanovení § 726 OZO totiž stanoví *„Nechce-li nebo nemůže-li pozůstalost přijmouti ani dědic ani náhradník, napadne dědické právo zákonným dědicům. Tito však jsou povinni uposlechnouti ostatních opatření zůstavitelových. Vzdejí-li se i oni dědictví, považují se odkazovníci poměrně za dědice. Toto doplňuje rozhodnutí NS R I 819/21, kdy říká „Pozůstalost, ohledně níž považují se odkazovníci podle § 726 OZO za dědice, není odúmrtí. Tohoto práva požívají odkazovníci nejen tehda, když zákonní dědici dědictví odmítnou, nýbrž i tehda, kdy není zde osob, na než omezena jest dědická posloupnost ze zákona.“¹¹⁶*

¹¹⁶ Rozhodnutí NS R I 819 (Vážný 1143) dle FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 24

OZ reflektuje výše uvedené ve svém § 1633 odst. 1, který stanoví „Kde nedojde k poslušnosti podle dědické smlouvy nebo podle závěti, nastane zákonná dědická poslušnost k pozůstalosti nebo k její části. Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů.“ Stejně ustanovení v odst. 2 doplňuje „Kdo nabyl dědictví proto, že dědic ani náhradník povoláný dědickou smlouvou nebo závětí dědit nechtěl nebo nemohl, splní ostatní nařízení zůstavitele.“

Z výše uvedeného vyplývá, že odkazovník, tedy muzeum ve všech směrech platí za dědice¹¹⁷. Postavení muzea jako dědice celou situaci sice řeší, nicméně nikoliv po vůli zůstavitele. Muzeum bude nuceno vyhradit soupis dědictví, kvůli napadajícím dluhům zůstavitele, čemuž chtěl původně zůstavitel zabránit a zachovat sbírku poštovních známek nedotčenou. V tomto případě by potomek zůstavitele tomuto scénáři mohl předejít, pakliže by dědictví neodmítl, vyhradil soupis pozůstalosti a vydal sbírku muzeu. Věřitelé by tak neměli příliš na výběr a museli by se spokojit s částečným uspokojením jejich pohledávek mimo danou sbírku. Toto lze usuzovat především ze smyslu právní úpravy, kdy jedním z hlavních rozdílů mezi dědictvím a odkazem je právě skutečnost, že dluhy nepřecházejí na odkazovníka a odkaz tedy může být požadován bez ohledu na další věřitele zůstavitele.¹¹⁸

Značným problémem úpravy institutu odkazu se dále jeví úprava v rámci společného jmění manželů. Lze si jednoduše představit situaci, kdy jeden z manželů zemře a před svou smrtí o svém majetku sepiše pořízení pro případ smrti. V tomto pořízení pouze přikáže dědici vydání menšího domku spolku na ochranu toulavých koček a psů, tak aby zde tento spolek mohl vytvořit útulek pro zvířata. Zůstavitel může přikázat vydání předmětu odkazu i druhému z manželů (pakliže jej označí za dědice). Předmět odkazu byl ve společném jmění obou manželů. Každý z těchto manželů má dle § 1236 OZ právo k celé věci, samozřejmě je omezen stejným právem druhého manžela. Nelze tedy říci, že by předmětem odkazu byla věc cizí dle §1610 OZ. Ustanovení § 714 OZ v rámci zákonného režimu společného jmění manželů konstatuje „V záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí, které nelze považovat za běžné, právně jednají manželé společně, nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého. Odmítá-li

¹¹⁷ Rozhodnutí NS Rv I 1411/27 (Vážný 8190) dle FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 25

¹¹⁸ Ve výkladu pomíjíme možnost účelovosti jednání zůstavitele při odkazu sbírky poštovních známek a možnosti zneplatnění takového právního jednání.

manžel dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, či není-li schopen vůli projevit, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas manžela nahradil soud. Jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.“ Zda lze toto ustanovení použít na náš příklad, je dle komentářové literatury sporné.¹¹⁹ Odkaz menšího domku obecně nelze považovat za záležitost běžnou. Pokud tedy uvažujeme situaci, kdy existuje manželka, dědic v podobě jednoho zletilého dítěte a jeden odkazovník v podobě spolku na ochranu toulavých koček a psů, vzniká nám těžko posouditelná situace, která může vyústit hned v několik možných řešení. Nejlepší variantou je samozřejmě dohoda manželky¹²⁰ a dědice a posléze dohoda s odkazovníkem. Tato varianta bohužel nebude příliš častá, a proto je potřeba najít řešení, které by danou situaci pomohlo osvětlit. Předpokládáme pro zjednodušení, že zůstavitel v pořízení neuvedl nic jiného než onen odkaz a že majetek obou manželů krom menšího domku, tvořil rodinný dům, kde žije manželka, auto, chatu na horách a bankovní účet s 1.000.000,- Kč. V tomto scénáři by po vypořádání (soudním) do pozůstalosti například spadl právě onen menší domek, chata na horách a částka 600.000,- Kč. V tomto případě dědic v podobě jediného zletilého dítěte má povinnost vydat onen menší domek spolku na ochranu toulavých koček a psů, pokud by nechtěl odmítnout celé dědictví. Ale v případě, že by se ukázalo, že menší domek z velké části platila z peněz ve svém výhradním vlastnictví, manželka a menší domek by nespádl do pozůstalosti, zde by bylo zřejmě nutné konstatovat, že není možné odkaz splnit.

V případě, že by odkazem byla obtížena manželka zůstavitele s tím, že se zůstavitel rozhodl zůstavit jí část svého jmění, které měl ve výlučném vlastnictví (sám ji obdržel jako dědictví), manželka se může zprostit povinnosti vydat odkaz odmítnutím tohoto dědictví, a tedy „*zúčastnit se řízení o pozůstalosti pouze v té části, kde se vypořádává společné jmění manželů.*“¹²¹

¹¹⁹ „zda přeživší manžel, který s pokyny zemřelého manžela dle § 764 nesouhlasí, má dle § 714 odst. 3 právo domáhat se neplatnosti těchto pokynů“ dle FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 335

¹²⁰ Nejdříve musí dojít k vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti (nebo ona dohoda o vypořádání s dědici). Předpokládejme, že menší domek, který zůstavitel přenechal spolku na ochranu toulavých koček a psů spadá do pozůstalosti.

¹²¹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 230

Úprava společného jmění manželů není příliš připravena na situace, které přináší úprava odkazu, a toto by chtělo napravit, ať už výslovným upravením výše uvedené problematiky zákonodárcem tak také přesným vymezením, jaké povinnosti mají strany mezi sebou navzájem, obecně vymezit práva a povinnosti druhého manžela a odkazovníků. Nicméně jako pravděpodobnější se jeví varianta soudního výkladu, který bude ale svázán neurčitostí právní úpravy a bude muset značně dotvářet tyto mezery.

Závěr

Návratem institutu odkazu do českého právního řádu se v poslední době zabývá stále větší počet autorů. Není divu, protože právě tato oblast se, vzhledem k návratu do občanského práva, může jevit jako oblast nepříliš probádaná. Je pravdou, že čtyři roky od nabytí účinnosti právní úpravy zavádějící institut odkazu a samozřejmě nejen toho, publikací, odborných článků a dalších zatím není příliš mnoho. Jenže institut odkazu má bohatou historii, která posloužila při jeho znovuzavedení, až na drobné výjimky, jako pomyslné zrcadlo. Právní úprava odkazu je téměř shodná s právní úpravou odkazu v ABGB a změny, které oproti této zaznamenala, vychází zásadně z Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Vyjádřeno procentuálně *„Míra inspirace rakouskou právní úpravou je u odkazu procentuálně vyjádřena 95 %. Kdy hlavní odchylku od rakouské tradice je především zakotvení výše uvedené falcidiánské kvarty, která poskytuje dědicům jistotu, že alespoň jedna čtvrtina jim zůstane z dědictví nezatížena.“*¹²²

Odkaz není proto žádnou novinkou a prameny, které jsou k dispozici z doby účinnosti ABGB nebo k samotnému nerealizovatelnému Návrhu z roku 1937, jsou plně použitelné a slouží jako primární pramen poznání i pro výklad současné právní úpravy. Proto lze vnímat nárůst zájmu o pojednání o institutu odkazu spíše jako apel na odbornou ale i laickou veřejnost, aby si uvědomila, že zde institut odkazu nabízí široké možnosti využití, jen vědět, jak tyto aplikovat. Pravdou zůstává, že pojem odkazu je široké veřejnosti stále spíše neznám a především v laicky sepsaných pořízeních pro případ smrti naprosto nerespektován. Bohužel pojem něco „odkázat“ ve většině české populace evokuje dojem, že se hovoří o zůstavování a tyto dva pojmy se hojně a s oblibou zaměňují. A není divu, i odborná veřejnost s těmito pojmy někdy bojuje, dokládá to i chyba v zaměnění výrazu „zůstavuje“ a „odkazuje“ v důvodové zprávě k § 1500, kde je stanoveno *„odkáže-li pěti závětním dědicům výslovně celou svoji pozůstalost, ale při vyměření podílů se zmýlí tak, že pozůstalost součtem vyměřených podílů vyčerpána nebude, pak se podíly závětních dědiců poměrně sníží“*¹²³.

Právě tato nevědomost veřejnosti a její nezájem o institut odkazu byl jedním z argumentů hlasů oponujících proti znovuzavedení odkazu do českého právního řádu. Již na počátku projednávání

¹²² DADUOVÁ, M., HORÁK, O. Nové dědické právo a meziválečná rektifikace, Ad Notam, Vydává Notářská komora ČR, 1/2016, str. 11

¹²³ STOUKALOVÁ, K. Soudobá reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích, Praha: Universita Karlova v Praze, Právnická fakulta. 2015, s. 150-151

možných změn v soukromém právu návrat institutu odkazu nebyl přijímán odborníky bez výhrad. Jeden příklad za všechny, kdy Muzikář uvedl, že „*obnovený institut odkazu současná praxe nepostrádá a chybí i poptávka veřejnosti. Znovuzavedení odkazů v navrhované podobě by vztahy po úmrtí zůstavitele spíše komplikovalo*“¹²⁴ S tímto názorem lze v určitých aspektech souhlasit, jelikož je pravdou, že široká veřejnost má obecně nízké právní povědomí, a to nejen o dědickém právu, ale o právu obecně. V době sepisování této diplomové práce se ukázalo, že osoby právně nevzdělané bez výjimky zaměňují pojem odkaz s pojmem dědictví. Kdykoliv jsem se zmínila o tématu mé práce před osobou neprávne vzdělanou, vždy následovalo ticho. Konečně, při navrácení odkazu do české právní úpravy po tak dlouhé době, se nemohlo očekávat, že reakce veřejnosti bude jiná, ba možná by bylo velmi překvapující, kdyby byla. Samozřejmě je nutné si uvědomit, že výše uvedení „respondenti“ byli většinou ve věkovém rozmezí 25-35 let, což pravděpodobnost znalosti institutu dědického práva markantně snižovalo. Nicméně se domnívám, že tento trend se pomalu otáčí a veřejnost si začíná uvědomovat, že je v dnešní době nezbytné, aby alespoň základní znalost práva měl každý člověk, minimálně ohledně věcí každodenního života. Otázkou zůstává, zda-li společnost uvažuje o smrti jako o právní události každodenního života, zda si uvědomuje důležitost právního jednání právě pro případ smrti. Nezbyvá než v tomto ohledu doufat, že tomu tak je a že si institut odkazu získá u veřejnosti, hlavně prostřednictvím znalosti jí předané skrze notáře či advokáty, svoji oblibu.

Odkaz nabízí široké penzum možností jak uspořádat svůj majetek pro případ smrti. Není to pouze prázdný institut, který vyplňuje úzkou mezeru v dědickém právu, ale naopak je signifikantním krokem správným směrem, tak aby si zůstavitel v současné době mohl detailně rozhodnout, jak naloží se jměním, které za svůj život nashromáždil. Jak již bylo výše uvedeno, odkaz může posloužit při rozdělování rodinného jmění, jak mezi rodinnými příslušníky, tak i mimo rodinu, mezi přáteli zůstavitele nebo jen v případě souseda, kterému zůstavitel chce vyjádřit náklonnost.

Odkazem může dokonce zůstavitel upravit vztahy v rodině, v případech, kdy má rozvětvenou rodinu a je si vědom vlastností jednotlivých členů, může například svému synovi, o kterém ví, že štedrostí příliš neoplyvá a nepřispívá na rozvoj svých dětí v podobě jejich zájmových aktivit,

¹²⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. (eds.), Sborník statí z diskusních fór o rektifikaci občanského práva, Praha: ASPI, 2006 S. 153

nařídít, aby svým dětem každý měsíc přispíval určitou částku na vybrané koníčky. Synovi, pokud bude chtít získat svůj podíl na dědictví, nezbude nic jiného než příkaz splnit, pokud tedy nebude chtít celé dědictví odmítnout. Odkazem je tedy možné zasáhnout i do vnitřních vztahů v rodině, nebo napravit škody, které zůstavitel nestihl napravit za svého života.

Další významnou výhodou odkazu je možnost zůstavitele, pakliže vlastní cennou sbírku čehokoliv, tuto odkázat muzeu, galerii, nebo jiné instituci, a tím svoji sbírku ochránit třeba od dluhů váznoucích na pozůstalosti. Nebo pokud je zůstavitel vášnivý filantrop může odkazy přikázat vydání finančních částek nebo třeba zchátralé budovy ve vlastnictví jednoho z dědiců pro stavbu dětského domova, může si vybrat dané osoby, kterým tyto odkazy připadnou, nebo pouze stanoví účel, pro který peníze či ona budova má sloužit a je na osobách obtížených odkazem tomuto přání vyhovět.

Samozřejmě všechny výše uvedené příklady mají své hranice, dědicové pozůstalosti doznávají určité zákonné ochrany, která má zamezit především možné šikaně ze strany zůstavitele a v neposlední řadě také ze strany odkazovníků, kteří by svého výhodného postavení mohli chtít využívat.

Rekodifikace občanského práva, a s ní spojené změny v právu dědickém, přinesla vedle institutu odkazu značný počet nových, nebo staronových institutů, namátkou lze jmenovat dědickou smlouvu, dovětek nebo darování pro případ smrti. Rekodifikace přinesla i nové v možnosti chování jako zřeknutí se dědického práva nebo vzdání se dědictví a další. Změn se v dědickém právu událo mnoho, u některých ukáže až čas, zda budou využívány, či nikoliv nebo zda-li nepřinesou do praxe více problémů než užitku.

Domnívám se, že navrácení odkazu do českého právního řádu bylo od zákonodárce moudrým krokem. Pravdou zůstává, že institut odkazu, jak bylo uvedeno výše, je zatím v očích veřejnosti velkou neznámou. Nicméně věřím, že v nejbližší budoucnosti si veřejnost zvykne institut odkazu používat a pronikne do možností, které nabízí.

Seznam zkratek

ABGB/Všeobecný zákoník občanský – Občanský všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie), vydaný císařským patentem č. 945/1811 Sb. zák. soud.

OZ, Zákon, Občanský zákoník – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZO – Všeobecný zákoník občanský, nebo Obecný zákoník občanský (ABGB)

VIN 1937, Osnova 1937, Osnova – Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BORKOVÁ, M. Dědická smlouva a odkaz – staronové instituty dědického práva, rigorozní práce, 2015

ČERNOCH, R. Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ, Ad Notam, vydává Notářská komora ČR, 4/2015

DADUOVÁ, M., HORÁK, O. Nové dědické právo a meziválečná ratifikace, Ad Notam, Vydává Notářská komora ČR, 1/2016

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016

DVOŘÁK, J., MALÝ, K.. 200 let Všeobecného občanského zákoníku. vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011

ELISCHER, D. Darování a jeho podoby v novém soukromém právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016

FIALA, DRÁPAL a kol, Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H.Beck, 2015

HAVEL, B. PIHERA, V. (eds). Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995

KRČMÁŘ, J. Právo občanské IV, V. Právo rodinné. Právo dědické z roku 1936, 1937, Praha: Wolters Kluwer, 2014, reprint původního vydání

LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014

MALÝ, K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. Č. vydání. Praha: Leges, 2010

- MUZIKÁŘ, M. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce, Ad Notam 4/2017
- NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M., Nový občanský zákoník, Dědické právo, GRADA Publishing, a.s., 2017
- PAULDURA, L. a kol. Slovník právních pojmů. Občanský zákoník. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014
- ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936
- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. Civilní kodexy 1811–1950–1964, vyd. 1., Brno: Doplněk, 1993
- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. Dědické právo podle nového občanského zákoníku, Praha: Linde Praha, a.s., 2013
- STOUKALOVÁ, K. Soudobá reflexe římského práva: římské právo v moderních kodifikacích, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015
- SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014
- ŠTEFAN, J. HLADÍK, J. a kolektiv, Soudní lékařství a jeho moderní trendy, Vydání. Grada Publishing, a.s., 2012
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. (eds.), Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva, Praha: ASPI, 2006
- VOJÁČEK, L. SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010

Seznam použitých internetových zdrojů

ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva, [Právní rozhledy 4/2007, s. 119] in (online)
Dostupné na

http://www.pavelpetr.cz/soubory/29/87/Karel_Elias_Vec_jako_pojem_soukromeho_prava.pdf

HORÁK, O. Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti),
Právní rozhledy PR 9/2015 s. 305 v beck-online.cz Dostupné na [https://www.beck-](https://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7hfpxgxztga2q&groupIndex=1)

[online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7hfpxgxztga2q&groupIndex=1](https://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7hfpxgxztga2q&groupIndex=1)
[2&rowIndex=0](https://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7hfpxgxztga2q&groupIndex=1)

NEVRKLA, L. Návrat odkazu do úpravy dědického práva In epravo.cz (online) (cit. 2014.11.4)

Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrat-odkazu-do-upravy-dedickeho-prava-95956.html>

SCHINDLER, P. Odkazy – způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesí. Ad Notam,
2013, č. 5 v nkcr.cz Dostupné na https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2013_5.pdf

Průzkum společnosti GFK z roku 2015, (online) dostupné na
<http://www.gfk.com/cz/insights/press-release/nejvice-majitelu-domacich-mazlicku-je-v-latinske-americe-rusku-a-usa/>

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (online) dostupné na
<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=71122>

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 (online) dostupné na

<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>

Zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný občanský zákoník

Seznam použité judikatury

Rozhodnutí NS R I 819 (Vážný 1143) v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 24

Rozhodnutí NS Rv I 1411/27 (Vážný 8190) v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 25

Rozhodnutí GL. U. 569, GH 1858, str. 213, GL. U. 1520 v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 270

Rozhodnutí GI. U. 2743 v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 270

Rozsudek sp. zn. 21 Cdo 2242/2012 v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 273

Rozhodnutí NS ČSR, Rv I 581/25 (Vážný 5029) v ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 229

Rozhodnutí P. 1888, str. 379 v ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek 1, díl třetí, Praha: V. Linhart, 1936, s. 266

Rozhodnutí NS R I 738/32 v FIALA, DRÁPAL a kol., Občanský zákoník IV: Dědické právo. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 105

Seznam ostatních zdrojů

HOLÍKOVÁ, L. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem In nkcr.cz (online) Dostupné na

https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_215-moznosti-dispozice-dedicu-s-dedicnym-pravem

KONDROVÁ, M. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekodifikaci In nkcr.cz (online) Dostupné na

https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_123-odmitnuti-dedictvi-zreknuti-se-dedickeho-prava-a-vzdani-se-dedictvi-jako-staronove-instituty-dedickeho-prava-po-rekodifikaci

KLEIN Š. Dědická smlouva a darování pro případ smrti, Ad Notam 2014, č. 3 In nkcr.cz (online)

Dostupné na https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2013_4.pdf

KOVÁŘOVÁ, D. Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka: Leges, 2015

LINHART, A. Revoluční změny v dědickém právu in epravo.cz (online) dostupné na

<https://www.epravo.cz/top/clanky/revolucni-zmeny-v-dedickem-pravu-92095.html>

MOROZOVOVÁ, H. Jak používat odkazy v dědickém právu in zakonyvkapse.cz (online)

dostupné na <http://zakonyvkapse.cz/clw-2013-jak-pouzivat-odkazy-v-dedickem-pravu/>

WAWERKA, K. Kacířská úvaha o odkazovnicích, In nkcr.cz (online) Dostupné na

https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_260-kacirska-uvaha-o-odkazovnicich

Osobní a emailové konzultace s vedoucím práce doc. JUDr. PhDr., Davidem Elischerem, Ph.D., během sepisování této práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tradičním římskoprávním institutem odkazu, který si prostřednictvím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, znovu našel svoji cestu do českého právního řádu. Text diplomové práce je rozdělen do dvou hlavních částí, které svým rozsahem nejsou určeny rovnoměrně, nicméně cíl této diplomové práce toto rozdělení vyžadoval.

První část diplomové práce nastiňuje historická východiska pro dnešní podobu odkazu. Ve stručnosti je v úvodu představena římskoprávní úprava, jako esenciální východisko pro právní úpravy budoucí. Následuje srovnání dvou z dnešního pohledu nejdůležitějších pramenů právní úpravy, a to úpravu odkazu v ABGB, neboli Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811 a úpravu z nerealizovaného vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Toto srovnání doplňuje ohlednutí za tenčící se úpravou odkazu v občanském zákoníku z roku 1950 a za konečným zavrhnutím odkazu v občanském zákoníku z roku 1964.

Druhá část diplomové práce se zabývá platnou právní úpravou v občanském zákoníku. V této části je rozebrána dnešní podoba odkazu, zásadně dle systematiky zákona. Při popisu jednotlivých částí úpravy je kladen důraz mimo obecného popisu dané problematiky také na řešení vybraných konfliktních situací, které z úpravy vycházejí. Dále se diplomová práce snaží poukázat na paletu možností pro využití odkazu v situacích, kdy se zůstavitel rozhodne naložit s majetkem pro případ své smrti.

Od rekodifikace občanského práva a s ní spojenými změnami v právu dědickém uběhly, v době sepisování této diplomové práce, již čtyři roky. Z tohoto důvodu je možné hodnotit právní úpravu odkazu komplexněji a s určitým nadhledem.

Znovuzavedení institutu odkazu lze bezpochyby považovat za užitečnou a praktickou změnu v dědickém právu, která je zatím bohužel ze strany široké veřejnosti opomíjena. Téma této diplomové práce bylo vybráno také z důvodu sofistikovanosti právní úpravy institutu odkazu a potřebě na tuto poukázat a vyzdvihnout ji.

Klíčová slova: Odkaz, dědické právo, dědictví

Abstract

Legacy of current law of succession

This master's dissertation focuses on the traditional legacy of Roman law institute which, through the law no. 89/2012 of the Civil Code, has found its way back to the Czech legal system. The text of the paper is divided into two main parts which are not split equally by what they cover, however, the aim of the dissertation determined such division.

The first part the dissertation outlines the historical foundations for the nowadays' form of the legacy. In short, the shape of the Roman law is covered in the introduction as an essential ground for further law adjustments. A comparison of two, from these days' perspective most important sources of law modification – the legacy's modification of the ABGB, and the modification of unimplemented government proposal of civil code of 1937 - follow. The comparison is replenished by an overview of the diminishing legacy's modification of civil code of 1950, and of the final legacy's refusal in civil code of 1964.

The second part of the dissertation covers the in-force legal form of the Civil Code. The current form of the legacy is elaborated, following the taxonomy of the law. There is an emphasis put – alongside on the general description of the set issue – upon the dealing with chosen conflict situations which arise from the form. Further, the paper aims to show the variety of possibilities for application of the legacy in situations where a testator decides to operate with their assets in case of their death.

Four years have passed since the legal code's recodification and it's connected changes in the inheritance law, valid in the times when this dissertation was being created. For this reason, the legal modification of the legacy can be judged in a more complex and comprehensive way.

The re-introduction of the legacy's institute can be, without a doubt, considered a beneficial and practical change in the inheritance law which, however, has been from the public's perspective largely ignored, unfortunately. The topic of the master's dissertation was chosen primarily for the sophisticated nature of the legal modification of the legacy's institute and the need for pointing this out and for highlighting it.

Key words: legacy, law of inheritance, inheritance